

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Obor: MA - IV

SMYSL LIDSKÉHO ŽIVOTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Šprtová

Tímto prohlašuji, že jsem bakalářskou práci: „Smysl lidského života“ vypracovala samostatně, na základě použité a citované literatury.

V Olomouci dne.....2013

.....

Jana Šprtová

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Ivetě Tiché za odborné vedení bakalářské práce a její cenné rady.

Dále bych chtěla poděkovat všem kněžím, se kterými jsem měla možnost diskutovat nad tématem smyslu lidského života z pohledu víry.

OBSAH

I. Teoretická část

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA SMYSLU ŽIVOTA	8
1.1 Vnímání smyslu.....	8
1.2 Smysl života.....	8
1.3 Co znamená smysluplně žít?.....	9
1.3.1 Život v přítomnosti a osobní poznání smyslu	10
1.3.2 Smysl jako celek.....	10
1.3.3 Každodenní smysl.....	11
2 HLEDÁNÍ SMYSLU ŽIVOTA	13
2.1 Cesty ke smyslu	13
3 PŘEKÁŽKY, KTERÉ BRÁNÍ NALEZENÍ SMYSLU ŽIVOTA.....	15
3.1 Sebepřijetí	16
3.2 Deprese.....	16
3.3 Deprivace	17
4 SMYSL ŽIVOTA U ČLOVĚKA, KTERÝ VĚŘÍ V BOHA	19
4.1 Deset tezí o smyslu života z pohledu katolické víry	19
II. Výzkumná část	
5 METODOLOGIE	24
6 VÝZKUMNÝ CÍL.....	28
6.1 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	29
6.2 Výsledky získané dotazníkovým šetřením.....	29
7 DISKUZE.....	43
ZÁVĚR	45
LITERATURA.....	46
PŘÍLOHY.....	48
ANOTACE	52

ÚVOD

„Rozum člověka formuje, cit ho vede.“

J. J. Rousseau

Smysl lidského života, otázka, která provází lidstvo již mnoho generací. Mnoho lidí zkoumalo a stále zkoumá pojem „smyslu“. Je to taková „provokativní otázka“, nad kterou se pozastaví, nejednou, každý člověk ve svém životě.

„U většiny autorů, kteří se ptali po smyslu života nebo smyslu smrti, je možno vysledovat filozofické, sociologické, psychologické nebo teologické pozadí. Není tedy vůbec lehké najít na tuto otázku odpověď. Nenajdeme ji ani v literatuře (Tavel, 2007, s. 11).“

Být či nebýt?... Proč? Kvůli čemu? Jaký je můj smysl?

Co vlastně znamená pojem sloveso být. Je to jen pojem, který člověk užívá denně?... Je to už jen tradice, nebo je si člověk vědom toho, že je to něco velkého, něco, co není samozřejmostí, „něco co nám bylo dáno a něco s čím musíme umět zacházet“...

Umění žít,...náročné slovní spojení. Byla napsána již spousta publikací, článků, knížek o tom, jak vhodně žít, co dělat, aby člověk byl šťastný, jak správně naložit se svým životem, se svojí budoucností, se svojí minulostí, jak dosáhnout toho nejlepšího apod. ... Spousta slov, spousta rad, ale umíme opravdu žít? Umíme se radovat z každodenních maličkostí? Umíme se radovat z toho, že svítí slunce, z toho jak kvetou květiny, že máme kde bydlet, že... Radovat se z toho, že můžeme někomu pomoci, že můžeme svoje schopnosti někomu nabídnout a být tak užiteční?... Nebo se snažím jen přežívat. Žít život, který mi byl dán, aniž bych ho chtěl, aniž bych o něho někoho prosil, aby mi ho dal...žiji jen proto, že musím, že se to ode mě očekává, když jsem už na světě?... Nebo žiji, protože chci žít....

Mnohdy se stane, že tento smysl svého života nejsme schopni nikdy nalézt...ale proč tomu tak je...je to proto, že si kladu zbytečně veliké nároky? Nároky, které nejsou v mých schopnostech, že si zbytečně dávám veliké cíle, kterých nejsem nikdy schopen dosáhnout, mám svá přání, které si nikdy nesplním a potom jsem jen smutný, a vše se hroutí jako domeček z karet...

Určil jsem si co je opravdu smyslem mého žití?... Nebo jen přebírám názory někoho jiného, přání někoho jiného, jeho sny, žiji opravdu svůj život?...

Když se vcítíme do dvou rolí a to, že buď budu člověkem, který svůj život bere s humorem, je z něho šťastný člověk, anebo do role člověka, který svůj život nemůže

přijmout, je nešťastný, co si zvolím?... Jak chci, aby vypadal můj život? Chci svůj život utvářet, anebo snášet?

Často si kladu otázku, co je smyslem mého života...Ovšem i pro mě je tato otázka velmi složitá a těžko se lze dopracovat k závěru. V jednu chvíli už si myslíte, že „všechno víte, že víte jaká je vaše „cesta“, jaký je smysl vašeho života“ a najednou, během minuty se celý váš život „otočí vzhůru nohama“ a vy opět hledáte kudy jít, jaký směr dát svému životu.

Tato práce je rozdělena do dvou částí. Část teoretická a výzkumná. V teoretické části se zabývám charakteristikou smyslu života, hledáním smyslu, překážky, které brání nalezení smyslu a také smyslem života z pohledu víry. V praktické části se zabývám výzkumem: Co je smysl života žáků středních škol, a jak jejich postoje ovlivňuje prostředí, ve kterém žijí.

„Otázka po smyslu života se jeví zvláště těžkou, když má odpověď obsahovat i perspektivu vyššího cíle. Pak je k zodpovězení potřebné mít víru, sebevědomí nebo „životní elán.“ Neohraničenost této otázky a stálá nutnost hledání smyslu může totiž člověka obrátit o odvahu a on pak snáze podlehne prázdnotě či upadne na duchu (Tavel, 2007, s. 11).“

I. Teoretická část

1 CHARAKTERISTIKA SMYSLU ŽIVOTA

„Kdo pociťuje svůj život bez-smyslný, ten je nejen nešťastný, ale také stěží pochopen.“

Einstein

1.1 Vnímaní smyslu

Charakterizovat smysl života jednou větou, jedním směrem je téměř nemožné. Každý pod tímto pojmem vnímá něco jiného. Každý má na tuto otázku jiný názor. Ať už samotný člověk jakožto jedinec, nebo určitá skupina lidí.

Mějme několik skupin lidí. V první skupině budou lidé, kteří zastávají názor, že život smysl má. Ve druhé skupině budou lidé, pro které život a dějiny smysl nemají. Pro členy, zmíněné skupiny bude pojem smysl života a smysl dějin jen slovními obraty bez určitého významu, bude to pouze určitá fráze. Další skupina se může přiklánět k názoru, že život může mít smysl tehdy, když ho člověk smyslem naplní. Potom jsou také lidé, kteří si myslí, že smysl do života a do dějin vkládá svět, tedy něco mimo člověka. Tento smysl může, člověku, poskytnou vlastní práce nebo věda. Poslední skupinou jsou lidé, kteří hledají smysl života, mimo prostor a čas. Tito lidé jsou přesvědčeni, že smysl života je transcendentního původu a že ho člověku nabízí Bůh (Tavel, 2007).

Uvědomit si co je smyslem života, je pro život hodně důležité.

1.2 Smysl života

Smysl života se může vykládat jako: vůle ke smyslu, neboli touha po smyslu, případně potřeba smyslu. Máme několik vyjádření tohoto pojmu. Může to být i například – že smysl života je přirozená touha dřímající v člověku, že je elementární potřebou, kterou je možné vystopovat už v biologických základech existence člověka, že je snahou jedince o dosažení naplnění životního obsahu, že pobízí člověka k lítosti, že není pudem, anebo že není jen chtěním (Tavel, 2007).

„Co zde rozumíme „smyslem“ – Hledání smyslu spočívá za prvé ve svobodě člověka, v jeho otevřenosti; za druhé v rozdílné hodnotě věcí; za třetí v neustálé změně situací – Je člověk opravdu svobodný? – život je tvůrčím úkolem – svoboda a následky předchozích rozhodnutí (Längle, 2002, s. 11).“

Jak už bylo popsáno výše, tak každý člověk vidí smysl života v něčem jiném. Důležité je ovšem vidět tento smysl života. Stručně by se dalo říci, že smysl života je, když víme, proč žijeme. Je to chvíle, okamžik v našem životě, kdy se konečně staneme plně sami sebou, kdy se znovu narodíme.

Touto otázkou se zabývala v dějinách spousta „velkých myslitelů“ viz evangelium podle Jana 3, 3-6: „Ježíš mu odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“ Nikodém mu řekl: „Jak se může člověk narodit, když už je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit.“ Ježíš odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Co se narodilo z těla, je tělo, co se narodilo z Ducha je duch (Bible, 1995, NZ s. 93).“

Už tehdy, když jsme si vědomi toho, že náš život má smysl a že mu musíme dát určitý směr, když jsme schopni naplňovat hodnoty – může se jednat o hodnoty na úrovni zážitkové, tvůrčí hodnoty, postojové hodnoty, apod. znamená, že se zabýváme smyslem života a hledáme jeho naplnění. Je to tehdy, když jsme si vědomi hodnoty, proč žijeme. Vědomi toho, že život je dar. A my bychom se měli naučit s tímto „darem“ zacházet.

Smysl života může najít každý člověk, pokud je schopen učinit rozhodnutí. Každý člověk může žít smysluplně, pokud najde odvahu žít svůj život. Svobodně se rozhodovat, nést zodpovědnost za svá rozhodnutí a činy, žít s vnitřní harmonií. Každý člověk má svůj osobitý smysl života.

Tímto bych se ještě ráda zabývala ve zbytku kapitoly.

Mezi předpoklady smyslu lidského života můžeme zařadit: cítit cenu života, pochopit a prociťt to, co život obsahuje; usilovat o životní naplnění; k životu patří stálé očekávání něčeho nového, úsilí o něco nového...apod.

Často se můžeme setkat s názorem, že zdraví spočívá ve schopnostech užívat si a pracovat. Ovšem toto tvrzení není až tak pravdivé, protože nesmíme zapomenout, že důležitou součástí je také umění trpět. Tři cesty (zážitkové hodnoty, tvůrčí hodnoty, postojové hodnoty), které můžeme nazvat „hlavní cesty ke smyslu“, spojuje výrok, že život v sobě chová za všech okolností a až do posledního dechu možnosti smyslu (Längle, 2002).

1.3 Co znamená smysluplně žít?

„Smysl nejenom dává životu hodnotu, nýbrž neustále se sám osvědčuje jako hodnota umožňující člověku přežít. Ten v něm rozpoznává právě ten směr, jímž život nabude hodnoty – té nejvyšší hodnoty za daných okolností (Längle, 2002, s. 40).“

1.3.1 Život v přítomnosti a osobní poznání smyslu

Co tedy znamená smysluplně žít? Úplně jednoduše by se dalo říci, že smysluplně žít, znamená, plnit úkol, který před námi právě stojí. Může se jednat o cokoli, například právě musím odpočívat - tak budu odpočívat, nebo je čas jít do školy – tak půjdu do školy. Vidím, že daný člověk potřebuje moji pomoc – pomůžu mu. Lze tedy říci, že smysluplně žít znamená rozpoznat, najít a vykonat nejvyšší možnou hodnotu dané situace a uskutečnit ji. Ne jakoukoliv hodnotu, nýbrž takovou, kterou můžeme v této situace podle nejlepšího vědomí a svědomí pokládat za nejlepší (Längle, 2002).

„Možnost smyslu je vždy nabídkou či výzvou dané chvíle směřující ke kousku budoucnosti. Smysl v sobě tedy obsahuje „program jednání“, který je v daném časovém bodě nejvhodnější vzhledem k dané skutečnosti (Längle, 2002, s. 41).“

Dále bychom měli předpokládat, že smysl nemůžeme nikomu dát. Každý člověk osobně musí svůj smysl nalézt, rozpoznat. Vše co by se mělo stát mým smyslem života, musí projít osobním poznáním. Musím jej vycítit, uchopit v jeho hodnotě, v jeho naléhavosti či v jeho působivosti sám. Nikdo nemá právo mi nařizovat, co bude mým smyslem života. Smysl nikdy nenutí. Ten pravý smysl mi nikdy neřekne: „Ty musíš!“ (Längle, 2002). *„Smysl je dítětem svobody (Längle, 2002, s. 42).“*

Opět se budu odkazovat na Biblii, kde apoštol Matouš vyjadřuje: *„Amen, pravím vám, jestliže se neobrátíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského; Mt 18,3 (Bible, 1995, NZ).“* Děti v sobě mají onu ryzost, opravdovost, jen oni jsou schopny pravdy a nalezení opravdové svobody.

Další otázkou zůstává...A co když už rozpoznám tento smysl? Co mám dělat?...

„Když jej však poznám, už jej nemohu zrušit, ani když se sám proti němu vzepřu a neuskutečním jej. I tak zůstává rozpoznáním smyslem (Längle, 2002, s. 42).“

1.3.2 Smysl jako celek

Asi každý už někdy zažil ten pocit, jak je mu krásně, když vidí například západ slunce nebo louku plnou krásných barevných květin či duhu na letní obloze. To, co se mě zmocňuje, tvůrčí hodnota, která je uložena „mezi řádky“ věcí, je „to, co je třeba“ (Längle, 2002).

„Je to onen úkol, k němuž se nyní hodím právě já, pro který mne „je zapotřebí“. Svým jednáním mohu způsobit, že hodnotná možnost, která dříme v dané situaci, se stane skutečností (Längle, 2002, s. 42).“

Nelze předpokládat, že nás v životě potkají jen příjemné zkušenosti. V životě se setkáme i s obtížemi – utrpením. Postupně potom můžeme zjišťovat, že čím tíživější a složitější situace nás v životě potkávají, tím hlouběji se mezi nimi skrývá smysl, a my ho můžeme najít. A proto si stále a jasněji klademe otázku, pro co, tedy budu žít. Musí to být něco hodně pevného, co nás i v době nejistoty ponese.

Můžeme říci, že smysl, je vždy nějaký určitý nárok. Jednak je to nárok, který mě oslovuje, a jednak nárok, který po mě něco vyžaduje. A tak postupně vytváříme svoji osobnost a svoji životní cestu (Längle, 2002). Nelze žít v představě, že vše co mě v životě potká, bude bez překážek. Že moje životní cesta bude pouze „procházkou v růžové zahradě“. Čím více budu investovat, tím více jsem schopen i sklidit.

Uchopit celek našeho smyslu života znamená, propojit jednotlivé potůčky do jedné velké řeky. Uchopit, přijmout a uskutečnit situace – zkušenosti – různá trápení – úspěchy – apod., které se mi v životě staly do jednoho celku, kterého potom mohu využít v dalším životě.

Uchopení celku krásně vystihuje příběh člověka, který stále hledal smysl – viz přílohy.

Když se budu snažit najít smysl svého života, budu se pohybovat v jiných dimenzích, než je pouze pohodlí nebo kariéra. Nebude to snadné. Nebude to tak rychlé, jako dosáhnout něčeho pěkného. Jak říká jedno přísloví: Není všechno zlato, co se třpytí. A tak je to i v hledání smyslu. Nemohu ho dosáhnout bez velkého úsilí, nepřijde ke mně sám - musím se snažit a hledat, opouštět „staré“ vody a jít dál...

1.3.3 Každodenní smysl

Smysl všeho nejsme schopni ve svém životě uchopit. Je to něco co nemůžeme nikdy vlastnit. Můžeme jej nalézt, ale nikdy se nestaneme jeho vlastníky. Je to něco proměnlivého. Něco - co nás stále provází, každý den v každé konkrétní situaci, ale nikdy si jej nekoupíme.

„Smysl je něčím, oč nám jde každý den, i když o tom nemluvíme nebo vědomě nepřemýšlíme; to činíme spíš jen ve výjimečných životních situacích (Längle, 2002, s. 46).“

Smysl je žítí. Pokud žijeme - tak žijeme. Nepřemýšlíme každý den nad tím jak žít, často jednáme intuitivně.

„I když může být na jedné straně obtížné rozpoznat, co je správné v dané situaci učinit, na druhé straně to velice málo závisí na inteligenčním kvocientu. Smysl se nevymýšlí. Přemýšlení se může dokonce stát překážkou na cestě ke smyslu, když jej užijeme jako

obranného mechanismu a to, co vnitřně cítíme, si „odrationalizujeme“. Co je smyslem, to mě plně uchopí, to vycítím dřív, než si to pomalu uvědomím (Längle, 2002, s. 48).“

Většinu životních situací nedokážeme rozpoznat jen pomocí vědomého rozvažování či přemýšlení. Většinu životních situací spíše intuitivně vycítíme.

2 HLEDÁNÍ SMYSLU ŽIVOTA

„Svoboda člověka spočívá v tom, že má značný počet vnějších možností a vlastních způsobů chování. Svoboda je však spjata s úkolem. Ten spočívá v nalezení toho, podle čeho se člověk může při svém rozhodnutí orientovat. Rozhodnutí totiž vyžaduje jistotu – jde přece o sebe nasazení! V dosud vylíčených způsobech života nedosahoval jistoty, neuchopil smysl svobody. – Jinak vyjádřeno, smysl svobody spočívá v hledání a nacházení důvodů, které teprve umožní opravdové rozhodnutí (Längle, 2002, s. 27).“

„Tmavá místnost se neosvítí tím, že z ní budeme vytlačovat tmu – je třeba do ní nechat vniknout světlo (Parodi, 2007, s. 8).“

Často se člověk ptá, nejen, když je mladý, co je smyslem života, a jak má najít smysl života?... Co bude to, v čem on našel smysl, to, co ho udělá šťastným?... Nebo bychom mohli slovo „smysl“ zaměnit slovem „cíl“. Co je cíl mého života?

Každý jsme částí mozaiky, jednoho velkého obrazu, kde kdyby chyběla právě tato část, obraz by již nebyl obrazem. Proto, každý jsme jiný, každý objevuje smysl svého života v něčem jiném.

Je to cesta, na které se musíme opravdově zorientovat, která nikdy nekončí. Hledání smyslu nemůže přirovnat matematickému úkonu, který má jasně stanovený výsledek. Je to cesta, která nikdy nekončí a která je pro každého člověka zcela individuální, kterou si musíme projít sami a zcela osobitě.

Je to cesta, na které nám může pomoci průvodce, který nám pomůže se zorientovat ve vlastním životě, ale nikdy za nás nemůže převzít míru zodpovědnosti za náš život.

2.1 Cesty ke smyslu

Každý člověk má svobodu, ale zároveň také zodpovědnost za svůj život. Musí se rozhodovat. Ale jak?... Každému rozhodování předcházejí dva kroky: informace a hodnocení. Pokud se jedná o informace, tak každý člověk, by měl získat přehled, vědomost dané věci – situace. Musí mít jasno, v čem se rozhoduje a jaké volby připadají v úvahu. V případě, kdy mluvíme o hodnocení, porovnáváme získané informace a to podle jejich hodnoty vlastní a hodnoty užité (Längle, 2002).

Rozhodnutí člověka vyžaduje rozlišení. Člověk musí hledat stále řešení, zkoumat a poznávat a na základě svého nejlepšího přesvědčení zvolit a uskutečnit to, co je pro něj nejlepší.

Na cestě ke smyslu nám může pomoci naše svědomí. Ovšem v tomto případě také záleží jakým směrem, je svědomí formováno. Což ovšem člověk nezjistí až do posledního okamžiku svého života (Tavel, 2007).

„Svědomí je intuitivní schopnost a patří ke specifickým lidským fenoménům. Patří k člověku neoddělitelně, neboť se podílí na jeho lidském postavení a je podřízeno jeho konečnosti a omylnosti (Tavel, 2007, s. 37).“

3 PŘEKÁŽKY, KTERÉ BRÁNÍ NALEZENÍ SMYSLU ŽIVOTA

„Neexistuje žádná situace, kterou by nebylo možné zušlechtit - buď uskutečněným výkonem, anebo trpělivým snášením.“

Johann Wolfgang Goethe

Překážky, které brání přijetí života, a tedy nalezení smyslu svého života mohou být různé. Je celá řada příčin, které zabraňují naplnění svého života. Může se jednat o banální události našeho života, až po velmi závažné a důležité věci, které nás jakýmkoliv způsobem mohly zasáhnout či zranit, tak, že nemůžeme nikdy dojít svého smyslu. Anebo můžeme, ale za cenu velké oběti, opuštění vlastních představ a vzdání se svého „starého já“. Za předpokladu, že si uvědomíme své nedostatky a začneme s nimi pracovat.

Jak už jsem psala v předchozích kapitolách, každý člověk má svoji individuální cestu, tím pádem i překážky mohou být různé. Někdo pochází z ideální rodiny. Rodiny, kde vše přispívá k jeho dobrému psychickému, duševnímu, duchovnímu rozvoji a zázemí, a pro kterého je potom o dost jednodušší nalezení jeho opravdového smyslu života. Na rozdíl od člověka, který vyrůstá v prostředí, které má negativní vliv na rozvoj jeho osobnosti. Touto rozdílností jsem se snažila zabývat ve výzkumu, kdy jsem zkoumala, zda prostředí, ze kterého dítě pochází, ovlivňuje jeho pohled na smysl života.

Mezi překážky můžeme zařadit například, dnes aktuální problém, a to pocit méněcennosti. Neschopnost vlastního sebepřijetí, neschopnost vlastního začlenění do společnosti, neschopnost jednat správně, jednat rozhodně, stát si za svými názory...Tím pádem, neschopnost uvědomění si své vlastní podstaty, svého bytí. Neschopnost nalezení smyslu. Mezi problémy může patřit ovlivnění ostatními členy rodiny, kamarády, prostředím ve kterém vyrůstáme. A v neposlední řadě deprese či deprivace, kterým se chci v této kapitole věnovat. Je spousta překážek, které nám mohou bránit, a které jsou zcela individuální.

Každý člověk se může ve svém životě dostat do takového stavu, kdy sám po dlouhá léta navenek vykonává něco jiného než to, co cítí uvnitř, to co by mělo být podle jeho „touhy“ správné. Je plný úzkosti mezi oběma těmito rovinami, a neví kterou „cestu“ zvolit jako správnou. Přemýšlí o tom, co od něho očekává společnost a o tom, po čem touží jeho skutečné „já“. Tito lidé, kteří zažívají takovou či podobnou situaci, posléze nereagují, protože

sledují model, který jim byl dán; mají strach, co si o nich budou druzí lidé myslet, když zvolí jinou cestu, mají strach ze změny, nemají pevnou půdu pod nohama. Budoucnost se takovým lidem jeví jako nejistá: domnívají se, že pokud budou naslouchat bytosti, která je uvnitř jejich nitra, budou nuceni všechno opustit, všeho zanechat, a tak se jí raději snaží potlačit. Poznání svých sabotáží a jejich následná léčba nám umožní vstoupit do božské sladkosti a světla, kde je vše dobré, kde je vše správné (Boulvin, 2008).

Pokud opět budu citovat Bibli, už zde můžeme vidět „základ“ při hledání překážek, které brání nalezení smyslu života. *Jn 8,32: „Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými (Bible, 1995, NZ).“* Tehdy, když člověk pozná pravdu sám o sobě, připustí si možné překážky, které mu mohou bránit v hledání jeho smyslu, právě tehdy, se člověk může začít cítit svobodný. Ovšem po nalezení těchto překážek musí pokračovat v jejich léčení, aby došlo k naprostému uzdravení a osvobození.

3.1 Sebeřijetí

Sebeřijetí často brání nejen mladému člověku, ale i každému člověku k plnohodnotnému naplňování jeho života.

Sebevědomí člověka se rozvíjí již od raného dětství, bohužel můžeme říci, že pouze 10 % lidí má to štěstí, že může vyrůstat v harmonické rodině, která se podílí na vývoji jeho osobnosti.

Snížené sebevědomí a tím související sebeřijetí je často spojováno s kritikou, nepřijetím druhých, opovrhováním apod. (Praško, 2007).

Člověk si tak často vytváří pohled sám na sebe pomocí druhých, který je často velmi zkreslený. Nebo také na základě zkušeností, které nabyl od svého dětství a jak se s nimi dokázal, či nedokázal vyrovnat.

Pokud ovšem člověk nepřijme svůj život takový jaký je, i s jeho omezeními, negativními zkušenostmi apod. není schopen jít dále a jen stěží se mu bude hledat smysl jeho života.

„Kdo nedokáže přijmout sám sebe, má přehnaná očekávání, pokud jde o uznání druhých. Tím, jak nenasytně touží po uznání, však tyto lidé od sebe odhánějí každého, kdo se je pokouší brát vážně. Takový člověk se bojí, že ho budou vysávat nebo si ho zaberou pro sebe (Grün, 2009, s. 15).“

Pokud člověk nepřijme sám sebe, často tak může sklouznout do deprese. Viz níže.

3.2 Deprese

Deprese patří mezi poruchy nálady. Jejími příznaky jsou ztráta zájmu a radosti, snížená energie a aktivita, zvýšená únava, ztráta sebedůvěry a sebeúcty, poruchy spánku, snížená či zvýšená chuť k jídlu apod. (Fišar, 2009).

„Deprese bývá voláním duše o pomoc, protože ji vykořeňují a přetěžují stále rychlejšími změnami (Grün, 2009, s. 8).“

Lidé, kteří prošli depresí, případně jí trpí tak ji popisují určitými obrazy jako je prázdnota či vyprázdněnost, pocit, že život je jinde, dojem, jakoby se život zastavil, představa, že člověk je mrtev zaživa, neschopnost či nemožnost existovat, zamrznutí, strnulost, duševní ochrnutí, temná noc (Grün, 2009).

O depresi můžeme říci, že je tzv. obranný mechanismus, kdy se snažíme sami sebe ubránit před vnějším světem. Jedná se o potlačování určitého smutku, utrpení.

„Je-li tíha života příliš veliká a na člověka doléhá příliš mnoho starostí, přesahuje-li trápení, které ho potkalo, lidská měřítko, pak duše reaguje nevolí, omrzlostí, odporem k životu. Člověku připadá, že je odříznut od veškerého života, a proto není schopen užívat si té trochy, která se mu nabízí (Grün, 2009, s. 68-69).“

Tato omrzlost životem, kterou člověk vnímá ve vlastní duši, je příčinou toho, že je ochromena jeho životní energie. Depresivní lidé jsou často demotivováni. Přijde jim, že jakýkoliv sebemenší úkon je stojí nekonečné množství sil. Proto se snaží před tímto vyčerpáním uniknout do spánku, ovšem, tento spánek se jim většinou nedaří – leží, nespí, myšlenky se točí v kruhu (Grün, 2009).

S depresí se v dnešní době setkáváme velmi často. Projevuje se v situacích, kdy aktivita všedních dní ustává a člověk, který nezná konkrétní smysl svého vlastního života, své osobní existence, si začíná velmi uvědomovat zdánlivou nesmyslnost svého života (Tavel, 2007).

3.3 Deprivace

Deprivace znamená dlouhotrvající nedostatek v uspokojování v některých lidských potřebách. Deprivována může být jakákoliv potřeba v jakémkoliv vývojovém prostředí (Vymětal, 2004). Jedná se o stav, který vznikl na základě životních situací, kterými si každý člověk prošel. Je to nemožnost uspokojení svých tužeb (Jandourek, 2012).

Deprivace nepojednává o strádání fyzických, nýbrž strádání psychických. Jedná se o nedostatečné uspokojování základních duševních potřeb. Můžeme říci, že se jedná o nedostatek základních potřeb jako je citová vřelost, láska (Langmeier, Matějček, 1974). „Podobně jako vznikají závažné poruchy z celkového nedostatku výživy, z karence bílkovin, vitamínů, kyslíku apod., mohou vznikat i závažné poruchy z nedostatku psychického – z nedostatku lásky, stimulace, sociálního styku, výchovy apod. V obou případech dochází k jistému celkovému nebo částečnému hladovění a následky – ať už je jejich mechanismus jakkoliv rozdílný – se projeví chřadnutím, oslabením, ochuzením organismu. Toto pojetí také implicitně rozlišuje toxické poruchy a jiné poruchy vývoje od poruch karenčních jak v biologickém, tak v psychologickém smyslu (Langmeier, Matějček, 1974, s. 21-22).“

Mezi základní potřeby člověka, aby netrpěl deprivací, patří:

- potřeba určitého množství, proměnlivosti a druhu podnětů
- potřeba základních podmínek pro účinné učení
- potřeba prvotních společenských vztahů (zejména k mateřské osobě) umožňujících účinnou základní integraci osobnosti
- potřebu společenského uplatnění umožňujícího osvojit si rozlišené společenské role a hodnotné cíle (Langmeier, Matějček, 1974).

4 SMYSL ŽIVOTA U ČLOVĚKA, KTERÝ VĚŘÍ V BOHA

„Neklidné je naše srdce, dokud nespočine v Bohu.“

Sv. Augustin

Srovnávat život člověka, který věří v Boha, je velmi složitá záležitost. Samotný pojem víra, je velmi relativní pojem, a ne každý pod tímto pojmem vnímá to stejné. Každý prožívá svůj osobní život, a to i život duchovní. Jeho cesta a vztah k určitému Bohu je zcela individuální. Moje úvahy jsou zaměřeny na prostředí katolické církve, proto se od toho budu dále odrážet.

Jedním cílem, který je pro všechny lidi společný může být právě dosažení štěstí. Ze zápisu sv. Augustina ve svých Vyznáních o člověku udává: *„A přece ne já sám, anebo několik málo lidí se mnou, ale všichni chceme být blaženi (Tavel, 2007, s. 174-175).“* Je tedy mnoho cest, jak najít štěstí – jednak ve věcech, materiálech, místech apod., ale vždy je to právě hledání onoho štěstí.

Je tedy otázkou, kde se v člověku vzala právě tato touha po štěstí? Proč člověk touží po něčem, co je na první pohled nedosažitelné?... Můžeme říci, že tuto touhu vkládá do srdce člověka sám Bůh. Někdy se může zdát, že člověk, který je veden Božími příkazy, musí dělat určité věci, které se mohou zdát jakoby útok proti opravdovému štěstí, ale opak je pravdou. Tyto příkazy nejsou dány člověku, aby mu kazily radost, ale aby člověka přivedly ještě k většímu štěstí (Tavel, 2007).

„Sám život ukazuje, že ne všechno, co přináší slast, dělá člověka šťastným, a ne všechno, co je momentálně spojeno s nechutí, dělá člověka nešťastným. Ukazatelem cesty ke šťastnému životu je Bible. Čteme v ní o skutečnostech, které jsou běžně považovány za neštěstí, jako jsou chudoba, pláč, hlad, žízeň po spravedlnosti, pronásledování pro spravedlnost a zjišťujeme, že člověk nachází štěstí paradoxně uprostřed bídy a utrpení (Tavel, 2007, s. 175).“

4.1 Deset tezí o smyslu života z pohledu katolické víry

1. Smysl je víc než jen cílem a něčím prospěšným, smysl zahrnuje celost života (Tavel, 2007, s. 175).

Pokud chce člověk uskutečnit smysl svého života, měl by se zaměřit na život v přítomnosti a na svoji budoucnost. Musí vybírat hodnoty, které jsou kvalitní, a které nepodlehnu devalvací. Důležité jsou pro člověka, který hledá smysl života, hodnoty jako je

například láska, pravda, dobro, krása, svoboda, dobrota anebo mír. Člověk pak díky těmto hodnotám, je schopen sestavit si určitou hierarchii potřeb, dát životu perspektivu – člověk díky těmto hodnotám roste a tak je schopen dospět do stavu, kdy zažije pocit smyslu a hodnoty života (Tavel, 2007).

2. Jednotlivý smysl se před člověkem neodhaluje v hotové formě, ale odhaluje se v procesu života (Tavel, 2007, s. 175).

Každý člověk má určité predispozice, díky kterým odkrývá hodnoty života, nepřímou formou spoluvytváříme a konkretizujeme vycítění smyslu v jednotlivých „bodech“ (Tavel, 2007).

U každého člověka se liší podmínky, schopnosti a jednotlivé náklonosti. Případně také dědičné rysy, existenční zabezpečení, a prostředí, ve kterém se člověk pohybuje apod. Všechny tyto fakta nás ubezpečují v tom, že každý z nás je originál, je jedinečný a ničím opakovatelný (Tavel, 2007).

„Každý, komu záleží na realizování hodnoty života, musí být člověkem otevřeným, pokorným, člověkem, jenž odvážně přijímá pravdu, který docenjuje sebe i jiné, který si váží dobra a krásy, který je připraven podělit se s hlubokou radostí, který dokáže přijmout dary života a uprostřed nich i utrpení. Je mnoho cest, jak najít smysl života (Tavel, 2007, s. 176).“

3. Přijímání smyslu a jeho tvoření se musí doplňovat (Tavel, 2007, s. 176).

Lidský život by měl být harmonický. Jednak ve své minulosti, ale i v budoucnosti. Chce-li člověk přijmout svůj život, musí být obklopen láskou. Pokud ho člověk přijme s láskou, život se bude moci rozvíjet a člověk tak bude moci najít jeho smysl (Tavel, 2007).

Každý člověk má zodpovědnost za svůj život – měl by ho uskutečňovat, ale také rozvíjet (Tavel, 2007). *„Tato povinnost zahrnuje i odkrývání a uskutečňování smyslu (Tavel, 2007, s. 176).“*

„Nejdříve je potřebné naučit se dívat na skutečnost tak, aby člověk viděl její pravý obraz, neboť jen tak lze odhalit v konkrétní skutečnosti úlohu svého bytí (Tavel, 2007, s. 176).“

4. Jen ve věrnosti sám sobě a s trpělivostí člověk uskutečňuje smysl života (Tavel, 2007, s. 176).

V dnešní době, kdy je celý svět velmi uspěchaný, se člověk stává čím dál více zbavován hodnoty a důstojnosti a zapomíná na svoji jedinečnost. Člověk by neměl kvůli

zaměstnání, které je ovšem nedílnou součástí života, zapomínat také na rodinný, společenský, náboženský či kulturní život (Tavel, 2007).

„Na autentický život zůstává čím dál tím méně času. Je potřebné hospodařit s darem času, v němž je třeba najít místo pro sebe, pro bližní, a zvláště pro děti (Tavel, 2007, s. 176).“

5. Podoby smyslu se mění v různých fázích života (Tavel, 2007, s. 176).

Každý věk člověka je jedinečný, proto také v každé fázi života, bude naším smyslem něco jiného. Je ovšem důležité nezapomenout na tento fakt a přiměřeně věku a schopnostem formovat smysl svého života (Tavel, 2007).

6. Smysl života člověk nenajde sám (Tavel, 2007, s. 177).

Žádný člověk si nevystačí sám. Každé lidské společenství je společenstvím, kde se lidé navzájem potřebují.

Každý člověk by měl být otevřený pro druhé, ale také uzavřen do sebe, trpící a obávající se. Měl by být schopen komunikace s druhými, umět naslouchat, mlčet i rozumět. Měl by lámat své bariéry vůči druhému člověku. Neexistuje situace, kde by si člověk vystačil sám...(Tavel, 2007).

7. Kdo se chce poznat a naplnit smysl svého života, musí přijmout skutečnost takovou, jaká je, a měnit ji v lepší (Tavel, 2007, s. 177).

Člověk, který přijme svůj život, naplňuje vůli Stvořitele. Tzn., že život člověk je smysluplný, právě tehdy když jsou činy člověka shodné s úmyslem Boha, jeho vůlí a plány (Tavel, 2007).

Nestačí jen přijetí skutečnosti, ale skutečnost je třeba tvořivě zdokonalovat tak, aby se eliminovalo zlo, aby byl svět a lidé bližší Bohu. Jedním z bytostných závazků našeho života je přeměna skutečnosti v lepší. (Tavel, 2007, s. 177).

8. Život má smysl jen tehdy, když překračuje hranici smrti (Tavel, 2007, s. 177).

Každý člověk má touhu dosáhnout konečného naplnění. Tedy, život má smysl pokud nepřivede člověka „do prázdnoty“. Žádný člověk nesmí zapomínat na propojení života a smrti, která je prahem mezi časností a věčností (Tavel, 2007).

„Božská láska je silnější než smrt. Kristus žije a my máme žít s ním a v něm. Takto nabývá život hluboký obsah a smysl. Naše skutky půjdou také s námi. Bez naděje a víry bychom byli jen hračkami v běhu dějin. Kdo doufá v Boha, kdo ví, že jeho činy a myšlenky

jsou shodné s jeho vůlí, bude žít a dosáhne své dokonalosti „v novém nebi“ (Tavel, 2007, s. 177).“

9. Náboženská víra vyjasňuje a rozšiřuje horizont smyslu (Tavel, 2007, s. 177).

Psychologie se zabývá všestranným rozvojem osobnosti. Hovoří se zde o svobodě a naději, ale přesto je nedostatek uspokojujících a jasných závěrů (Tavel, 2007)

„Na základě analýzy bytí lidí, kteří jsou vzpomínání v Bibli, je možné ukázat mnoho příkladů, že člověk, jenž doopravdy a do konce doufal v Boha, dostal ve svém životě pomoc uprostřed strachu a utrpení. Bůh pomohl prosícímu, padajícímu a hledajícímu. A udělal to tak dokonalým způsobem, jak si to prosící ani nedokázal představit. Bůh nám dává víc, než oč prosíme (Tavel, 2007, s. 178).“

10. Nejhlubší smysl života spočívá v přijetí a projevení lásky (Tavel, 2007, s. 177).

„Bůh nás miluje. To nejsou jenom slova. V tom spočívá plnost bytí. Bůh je pro svět, pro člověka. Toto přesvědčení je podstatou naděje v lásku Boha a nejhlubšího pocitu přijetí a bezpečí. Láska Boha je všeobecná, je v člověku i za ním. Bůh od sebe neodhání nikoho. Každý, kdo zakouší bídu svého života a přijde k Němu, rychle porozumí, v čem se nachází pravdivý smysl existence: smysl, jehož jistota spočívá v přijetí a projevení lásky. Láska je trpělivá, chápavá, nehledá vlastní výhody, netěší se z bezpráví, nepamatuje na zlé, ale hledá pravdu. Všechno snáší, věří do konce, doufá, stále pomáhá. Nikdy se neomezuje jenom na materiální pomoc. Uzdravující síla lásky je velká, otvírá nás jiným lidem. Nikdo nenachází lásku a smysl života sám. Charitas, služba pro člověka, je pomoc k dosažení štěstí a dobra, což je naplněním existence. Nikdy není ztracené to, co je zrozeno z lásky. Tam, kde je láska, je stále někdo darující a někdo obdarovaný. Víra, naděje a láska jsou nositelkami životního smyslu, radosti a síly. Každý, kdo lásku s vděčností přijímá a uskutečňuje ji, se blíží k poznání a nalezení smyslu svého života (Tavel, 2007, s. 178).“

II. Výzkumná část

5 METODOLOGIE

V pedagogické praxi máme různé postupy, jak realizovat a získávat data v pedagogických výzkumech. Ve svém výzkumu jsem pracovala s dotazníkem.

Dotazník můžeme charakterizovat jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Kladené otázky se mohou vtahovat k jevům vnějším nebo k jevům vnitřním. Mezi jevy vnější patří například názory pedagogů na zaváděná organizační opatření a k jevům vnitřním pak například postoje, motivy, citová stránka apod. Dotazník je tedy soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovací osoba odpovídá písemně (Chráska 2007). „*Dotazník obsahuje otázky a možnosti odpovědí, popřípadě nechává i místo na spontánní odpověď*“ (Jandourek 2008, s. 45).“

„*Někdy se ve stejném významu jako dotazník užívá termínu anketa* (Chráska 2007, s. 163).“

Většinou se tyto pojmy rozlišují a za anketu je považováno takové šetření, při kterém se účastníci sami, spontánně do šetření zapojují. Někdy se užívá i širšího pojmu, tj. dotazování, které může mít dvě formy: interview a dotazník. Pro svoji jednoduchost je v pedagogické praxi více využíván právě dotazník (Chráska 2007).

Jednou z nevýhod dotazníkové metody je, že nezjišťuje, jací respondenti skutečně jsou, ale jak sami sebe vidí, anebo chtějí, aby je druzí viděli. Nebo také může být nevýhodou to, že data, která získáme z dotazníků, mají vždy jen podmíněnou platnost a vyžadují vždy velmi obezřetnou interpretaci, abychom odlišili objektivní zjištění od subjektivních soudů (Chráska 2007). Naopak jednou z hlavních výhod dotazníku je to, že dotazník umožňuje poměrně rychlé i ekonomické shromažďování dat od velikého počtu respondentů (Chráska 2007).

Každý dotazník je složen z určitých položek neboli otázek. „*Položky dotazníku lze třídit podle různých kritérií, z nichž nejčastěji se uvádějí: cíl, pro který je položka určena, forma požadované odpovědi a obsah, který položka zjišťuje* (Chráska 2007, s. 164).“

Z hlediska **cíle** rozlišujeme položky obsahové (výsledkové) a položky funkcionální. Obsahovými položkami zjišťujeme údaje, které jsou nutné pro splnění určitého výzkumného záměru, zatímco funkcionálními položkami máme optimalizovat průběh dotazování. Mezi funkcionální položky řadíme tzv. kontaktní položky, položky funkcionálně psychologické, filtrační a kontrolní (Chráska 2007).

Formu požadované odpovědi lze rozdělit podle toho, jakým způsobem má respondent odpovědět. Jsou to tedy položky otevřené a uzavřené /nestrukturované a strukturované/ (Chráska 2007). „U otevřených položek respondent odpověď sám vytváří, u položek uzavřených určitým způsobem manipuluje s odpověďmi již navrženými (např. vybírá, seřazuje apod.) (Chráska 2007. s. 165).“

Otevřené (nestrukturované) položky

„Tyto položky nenavrhují respondentovi žádné hotové odpovědi. Je u nich určen jen předmět, ke kterému se mají vyjádřit, jinak není respondent zpravidla nijak usměrňován (např. „Co si myslíte o...?“). Nevýhodou těchto položek je právě jejich volnost, která působí obtíže při vyhodnocování. Po shromáždění všech odpovědí je zpravidla nutné provést dodatečnou kategorizaci, která umožní nepřehledně velký počet individuálních odpovědí přenést na menší počet zvolených kategorií, čímž se vždy jistá část informací ztrácí. Provádění dodatečné kategorizace otevřených odpovědí vyžaduje rovněž poměrně kvalifikovaného pracovníka a je časově náročné. Proto při zpracování velkých dotazníkových šetření je používání této formy položek málo reálné. Otevřené položky je výhodné používat v předvýzkumu, kde můžeme nejfrekventovanějších typů odpovědí využít pro konstrukci nabídek pro položky uzavřeného typu. Kladem otevřených položek je, že umožňuje často hlubší proniknutí k sledovaným jevům a lépe postihují skutečné mínění respondentů než položky uzavřené. Výpovědní hodnota otevřených položek také značně závisí na dovednosti nebo ochotě respondentů se vyjadřovat. Otevřené položky jsou vhodné jako položky kontaktní anebo jako položky funkcionálně psychologické (Chráska 2007, s. 165-166).“

Uzavřené (strukturované) položky

„Vyznačují se tím, že se u nich respondentům předkládá vždy určitý počet předem připravených odpovědí. Hlavní výhodou těchto položek je to, že se podstatně zjednodušuje vyhodnocování odpovědí. Často také respondenti ochotněji vyplňují dotazník s již připravenými odpověďmi. Nevýhodou této formy položek na druhé straně zůstává fakt, že všechny možné kvality odpovědí jsou násilně vtěšňovány do schématu připravených odpovědí. Podle počtu předkládaných odpovědí lze uzavřené položky rozdělit na dichotomické a polytomické. Pokud na položku lze dát jen dvě vzájemně se vylučující odpovědi (např. ano-ne), hovoříme o položkách dichotomických (např. „Předplácíte si nějaký pedagogický časopis? Ano-ne“). Pokud na položku existují dvě odpovědi, které se však vzájemně nevylučují, jde o tzv. nepravou dichotomii. U polytomických položek se předpokládá více

odpovědi než dvě. Tyto položky je možno dále rozdělit na výběrové, výčtové a stupnicové. Ve výběrových položkách se respondentům předkládá několik odpovědí, z nichž jednu mají vybrat. Je důležité, aby se kategorie odpovědí (nabídky) byly vyčerpávající, ale ne příliš početné (Chráska 2007, s. 166).“

Obsah, který položka dotazníku zjišťuje. *„Podle tohoto kritéria můžeme položky v dotazníku rozdělit na položky zjišťující fakta, položky zjišťující znalosti a vědomosti a na položky zjišťující mínění, postoje a motivy respondentů (Chráska 2007, s. 168).“*

Pokud sestavujeme dotazník, měli bychom se řídit určitými zásady, požadavky, pravidly při návrhu jednotlivých položek dotazníku a i při sestavování dotazníku jakožto celku. Mezi hlavní pravidla patří např.:

- položky v dotazníku musí být jasné a srozumitelné
- stručná formulace
- formulace položek v dotazníku musí být naprosto jednoznačná a nesmí připouštět chápání více způsoby
- položky by měly zjišťovat jen nezbytné údaje – dotazník by neměl být příliš rozsáhlý
- položky nesmějí být sugestivní, tj. takové, které již svou formulací napovídají, jak mají být zodpovězeny
- nutnost ochota respondentů spolupracovat
- dotazník musí vždy obsahovat jasné pokyny k vyplňování
- při konstrukci nutně dbát na to, aby získané údaje bylo možno snadno třídit, tabelovat a zpracovávat
- při řazení položek v dotazníku dáváme vždy přednost pořadí, které vyhovuje z psychologického hlediska, před pořadím logickým (Chráska 2007)

Tak jako každý prostředek měření, tak i dotazník musí splňovat určité požadavky kladené na dobré měření. Jedná se o validitu, reliabilitu a praktičnost (Chráska 2007).

„Validita dotazníku spočívá v tom, že dotazník zjišťuje skutečně to, co má zjišťovat, tj. to, co je výzkumným záměrem. Konstrukce dotazníku v klasických pedagogických výzkumech by měla vždy vycházet ze zdůvodněné vědecké hypotézy a jednotlivé položky musí přinášet data pro verifikaci této hypotézy. Posouzení stupně validity dotazníku je vždy do určité míry subjektivní a záleží především na fundovanosti a kompetentnosti autora dotazníku. Lze jen doporučit, aby při posuzování validity dotazníku nevycházel autor jen z vlastních názorů, ale nechal vždy posoudit navrhovaný dotazník dalšími odborníky.

Reliabilitou dotazníku se rozumí schopnost dotazníku zachycovat spolehlivě a přesně zkoumané jevy. Dostatečně vysoká reliabilita je nezbytným předpokladem dobré validity dotazníku, i když sama o sobě ještě validitu nezaručuje (Chráška 2007, s. 171).“

6 VÝZKUMNÝ CÍL

Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda žáci *přemýšlejí o smyslu života*, co pro ně smysl znamená a jaké jsou jejich *postoje k sobě, k času, k druhým lidem*.

Stanovení dílčích cílů pomůže kontrolovat dosažení hlavního cíle. Proto mě dále zajímalo, zda prostředí, ze kterého dítě vychází, může ovlivnit i hodnoty, myšlení daného studenta. Kladla jsem si otázky, zda dítě, které nepřijímá svůj život, dokáže vůbec přemýšlet o jeho smyslu, či případně o víře. Anebo naopak, zda dítě, které má ideální podmínky, dobré rodinné zázemí, vcelku úspěšné, se vším smířené, dokáže hledat smysl života i někde výše. Zda vůbec dítě na střední škole, přemýšlí o tom, že by mohla existovat nějaká vyšší moc, resp. Bůh apod. Také mě zajímalo zda, volný čas, který žák využívá, ovlivňuje i jeho další smýšlení o smyslu života.

Stanovila jsem si tyto výzkumné otázky:

- Má na žáka vliv prostředí, ze kterého pochází (bydliště, stav a vzdělání rodičů, počet sourozenců)?
- Ovlivňuje úvahy o smyslu života fakt: „zda život přijmu či odmítnu“?
- Jaký vliv má využití času na smysl života?
- Je schopen žák střední školy přemýšlet o Bohu?

Žákům jsem předkládala otázky, kterými jsem se snažila dopracovat ke stanovenému cíli:

- Přijímám svůj život (i se svými omezeními)?
- Snažím se o osobní růst (rozvoj své osobnosti)?
- Zpravidla dělám to, co se ode mě očekává?
- Dokáži mít svůj vlastní názor?
- Rozhodování mi dělá problém?
- Využívám svůj volný čas?
- Většinu dne jsem sám?
- Mám radost ze svého života?
- Mám dobré rodinné zázemí?
- Pomáhám druhým?
- Mám přátele, na které se mohu spolehnout, se kterými se mohu dělit o svoje důvěrné pocity, apod.?
- Myslím si, že jsem oblíbený?

- Přemýšlím o nějaké vyšší moci – Bůh?
- Vyrůstám ve věřící rodině?
- Je pro mě víra důležitá?
- Chci být přínosný společnosti?
- Zajímám se o druhé lidi?
- Věřím, že život má základní účel a smysl?
- Myslím si, že život smrtí nekončí?

6.1 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkum mé práce byl zaměřen na cílovou skupinu žáků osmiletého a čtyřletého gymnázia školy: Gymnázium a Střední odborná škola zdravotnická a zemědělsko-ekonomická Vyškov.

Zaměřila jsem se na žáky posledních ročníků, tedy maturantů. A to z toho důvodu, že je „to“ pro většinu z nich zlomový bod v jejich životě a už částečně si začínají uvědomovat svoje životní hodnoty, kterým směrem se vydají, a postupně přemýšlí o smyslu svého života...

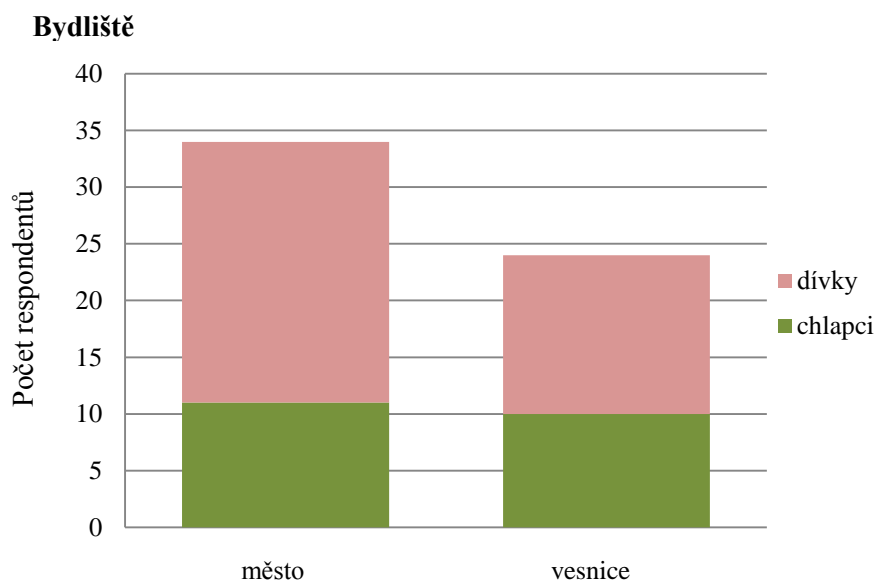
Výzkum jsem prováděla na základě dotazníku, který jsem předem připravila. Viz přílohy. Byl rozdělen do tří částí. V první části jsem se zaměřila na faktografické otázky, týkající se jejich života, prostředí, ve kterém žijí, rodiny, bydliště. Ve druhé části pak na jejich osobní život, jejich hodnoty, sebepřijetí, víru a ve třetí části, se mohli rozepsat, co pro ně konkrétně znamená smysl života.

6.2 Výsledky získané dotazníkovým šetřením

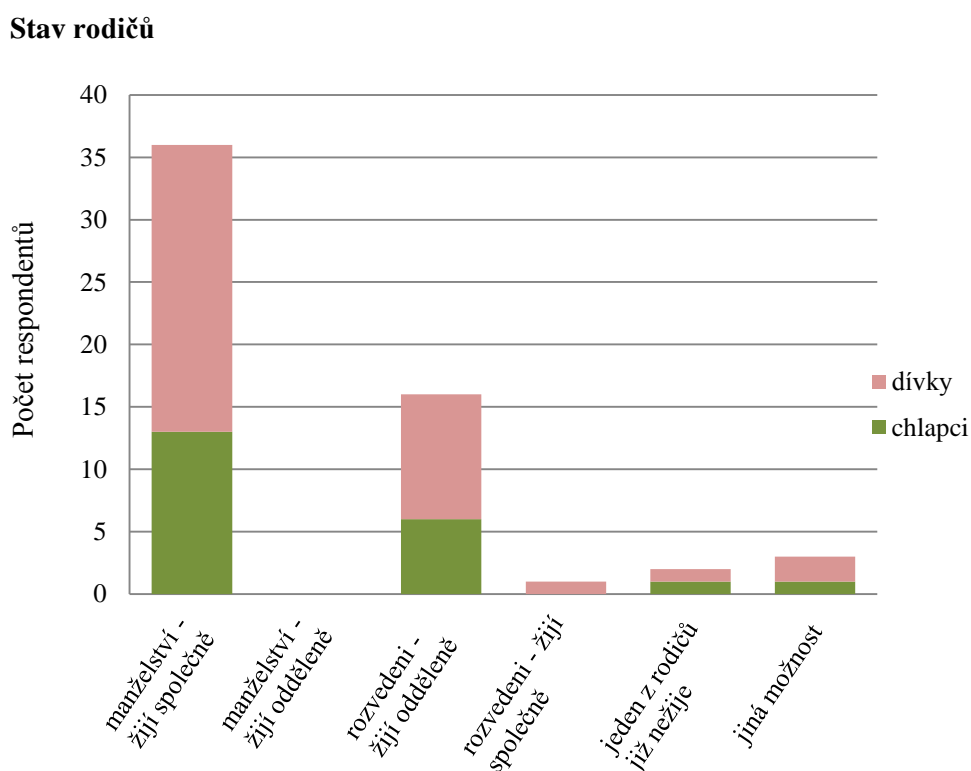
Faktografické údaje:

Cílem této části bylo zjistit, z jakého prostředí, podmínek děti pocházejí. Jednalo se o bydliště – zda pocházejí z vesnice či města, z jaké pocházejí rodiny, kolik mají sourozenců.

Výsledkem jsou následující grafy. Celkový počet dotazovaných bylo 58, z toho 21 chlapců a 37 dívek.

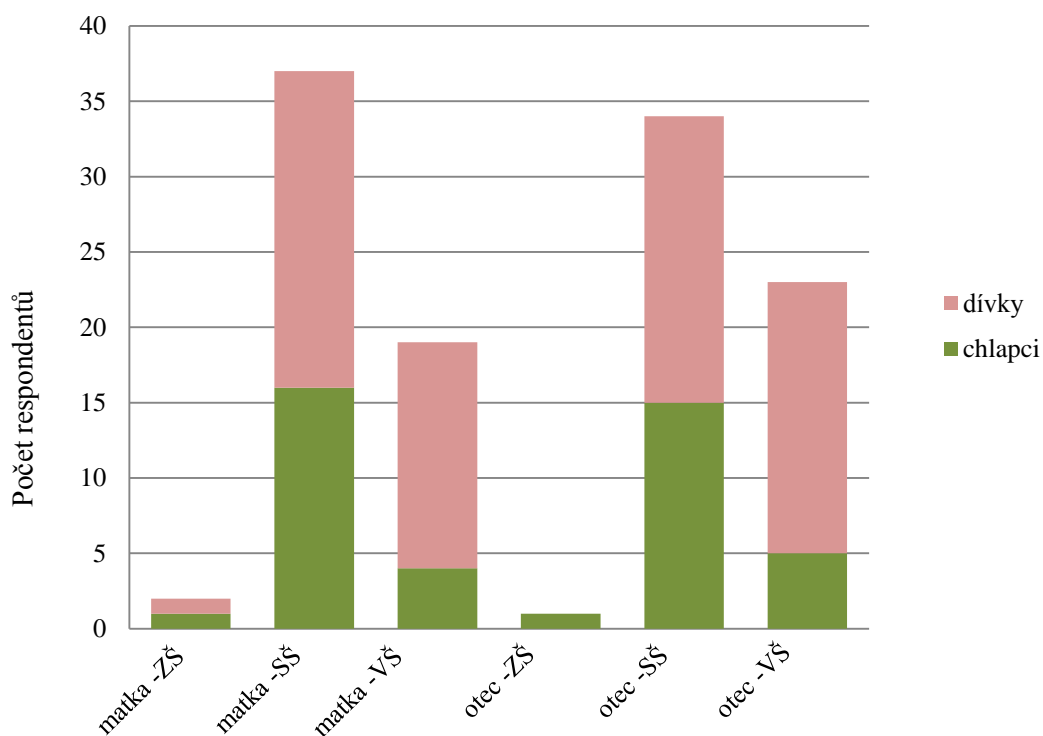
Z grafu je patrné, že větší počet respondentů pochází z města. Tzn. 11 chlapců a 23 dívek pochází z města a 10 chlapců a 14 dívek pochází z vesnice. Z dotazníku nebylo zřejmé, že by tento parametr měl vliv na zbývající odpovědi.

V tomto grafu můžeme pozorovat, že převážná většina žáků žije v „úplných“ rodinách. Od 36 žáků – žijí rodiče v manželství. Od 16 žáků jsou rodiče rozvedeni. Rodiče jednoho žáka jsou rozvedeni, ale žijí společně. U dvou žáků jeden rodič již nežije.

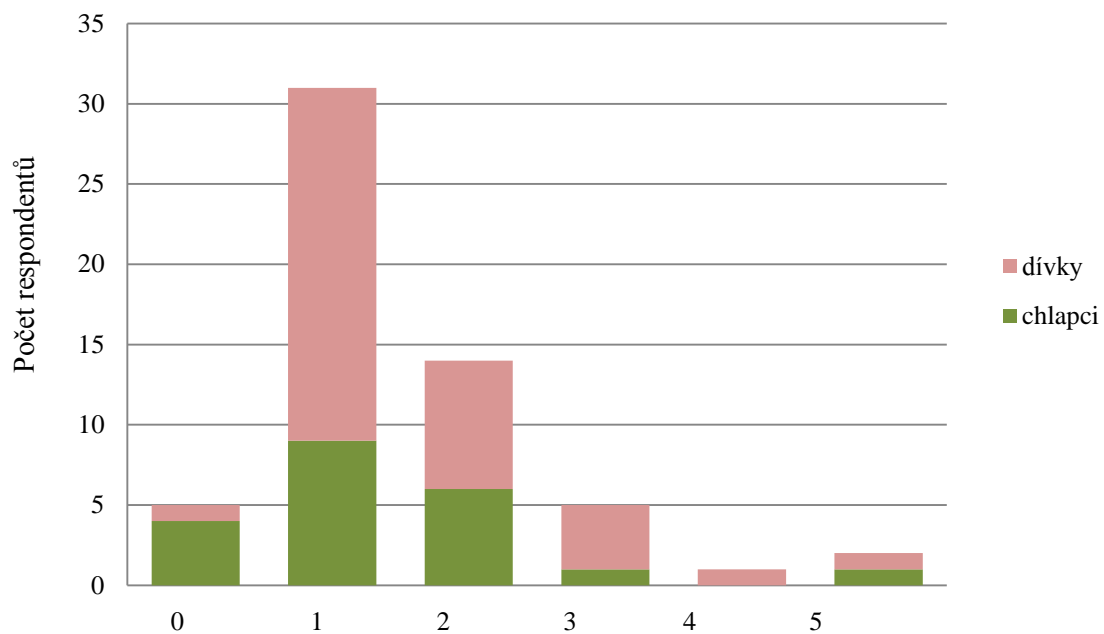
„Rodina je všeobecně považována za základní element struktury společnosti. Funkce rodiny jsou mnohočetné, avšak jejich realizace je ve velké míře závislá na typu a kvalitě rodinného prostředí. Pokud jde o výchovu a vzdělávací funkci, je různými výzkumy spolehlivě prokázáno, že existují rozdíly mezi rodinnými prostředími dané úrovní vzdělání rodičů, jejich socioekonomickým postavením, počtem dětí v rodině, postojem rodičů k vzdělávání vlastních dětí aj. Zejména vyniká skutečnost, že v České republice jsou vzdělávací výsledky žáků a studentů silně závislé na typu jejich rodinného prostředí, a to ve srovnání s jinými zeměmi. Také sociologické výzkumy potvrzují značný vliv rodinného prostředí (v závislosti na úrovni vzdělání a profesi rodičů) na aspirace rodičů týkající se volby vzdělávací dráhy jejich dětí. Rovněž ve vzdělávání dospělých se projevuje vliv rodinného prostředí na to, zda lidé po ukončení formálního vzdělávání pokračují v dalším vzdělávání, či nikoliv. Celkově se uznává, že rodinné prostředí a jeho výchovná funkce je rozhodujícím faktorem pro utváření celé společnosti, jejich pozitivních i negativních stránek (Průcha, Veteška 2012, s. 219-220).“

Vzdělání rodičů

Převážná část rodičů dosáhla maximálního středoškolského vzdělání, dále následuje vysokoškolské vzdělání a jen u tří žáků dosáhli rodiče pouze základního vzdělání. Je tedy patrné, že rodiče, kteří sami absolvovali středoškolské vzdělání, mají zájem, aby i jejich dítě prošlo touto „cestou“.

Počet sourozenců

Tato výzkumná otázka se týkala počtu sourozenců. 31 dotazovaných má pouze jednoho sourozence, 14 dotazovaných - 2 sourozence, 5 dotazovaných - 3 sourozence nebo žádného, 2 žáci mají 5 sourozenců a jeden žák má 4 sourozence.

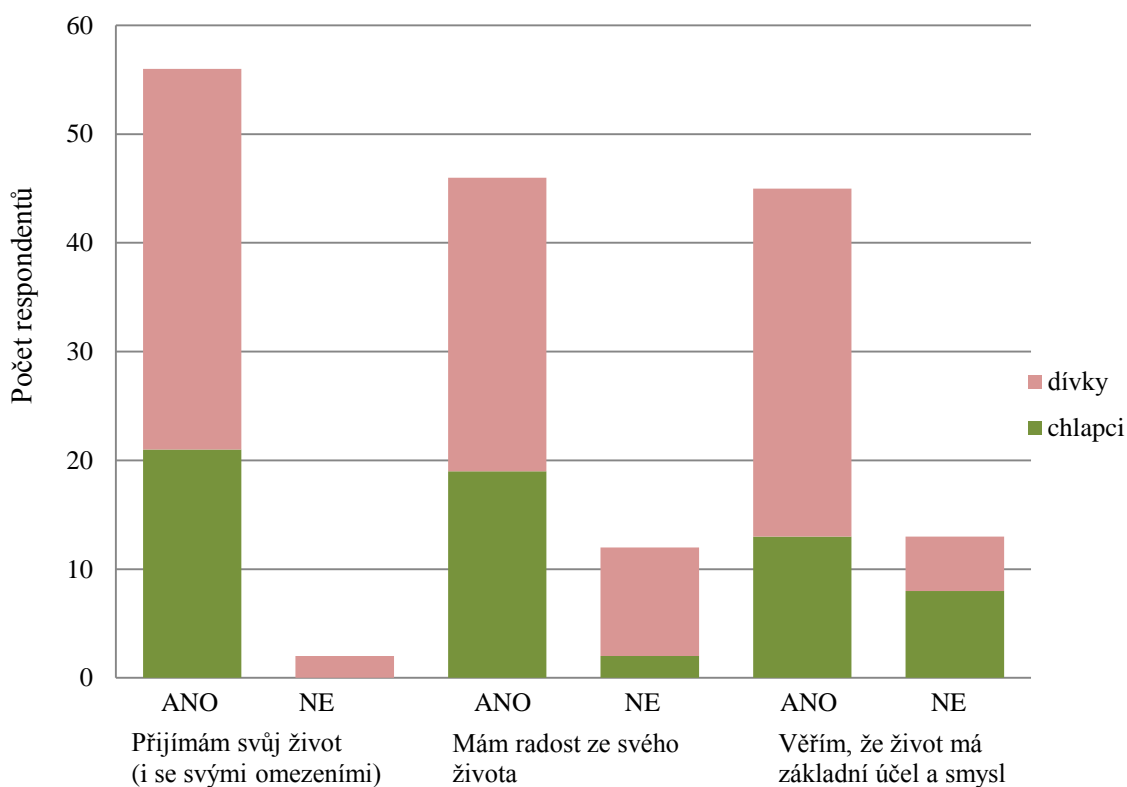
Osobní údaje:

Druhou část výzkumného dotazníku jsem zaměřila na jejich osobu samotnou. Otázky byly rozděleny do pěti okruhů, kde každý okruh se zabýval několika složkami.

Jednalo se o okruhy - označené:

- život
- osobnost
- vztah k druhým, prostředí
- víra
- využití volného času

Život

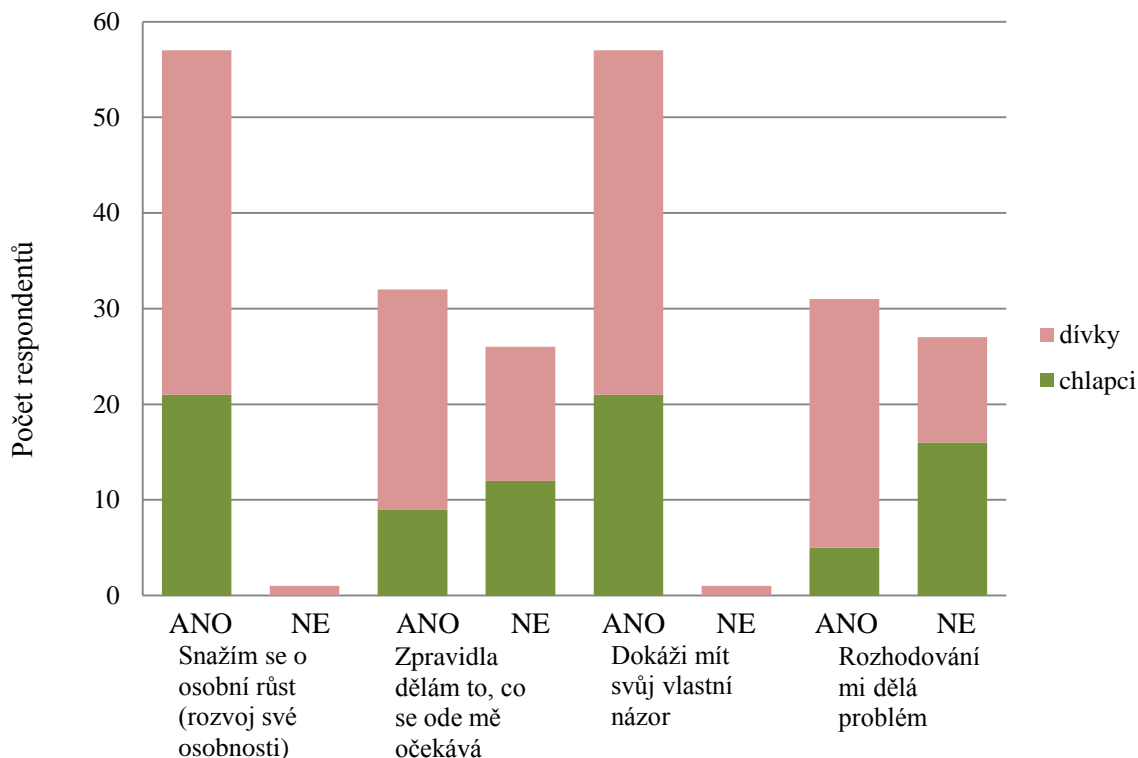
Na otázku, zda přijímám svůj život i se svými omezeními odpověděla většina respondentů kladně – 56 svůj život přijímá, pouze dvě dívky svůj život nepřijímají. Ze svého života má radost 46 dotazovaných a 12 tuto radost nesdílí. 45 věří, že život má základní účel a smysl – 13 dotazovaných tento názor nesdílí. V otázce zda život má základní účel a smysl je patrný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Z grafu můžeme pozorovat, že většina dotazovaných přijímá svůj život, má z něho radost a je si vědoma toho, že život má svůj základní účel i smysl.

„Život činný je opravdový život. Zahálka je hrobem člověka zaživa. Co máš udělat, do toho se dej s chutí; co sám můžeš udělat, to nečekej od jiných a bez příčiny neodkládej s ničím. Když můžeš někomu pomoci, učiň to s největší radostí.“

Jan Amos Komenský

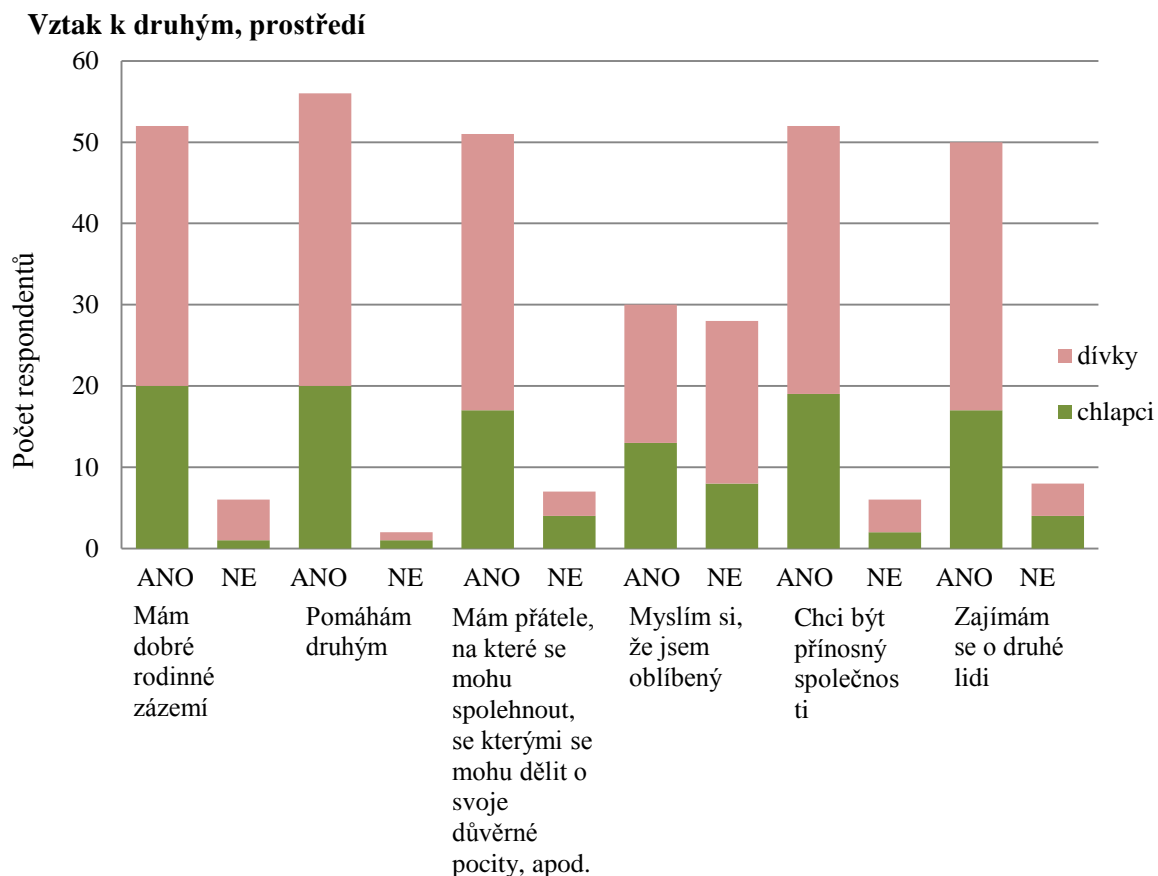
Osobnost

U otázek, které se týkaly vlastní osobnosti, se začaly zvyrazňovat rozdíly mezi dívkami a chlapci. O osobní růst se snaží všichni dotazovaní, kromě jedné dívky. Na otázku: „Zpravidla dělám to, co se ode mě očekává“ - odpovědělo 23 dívek ano a 14 ne, zatímco chlapců odpovědělo 9 ano a 12 ne. U otázky: „Rozhodování mi dělá problém“ je zřejmé, že chlapci na rozdíl od dívek nemají s rozhodováním problém.

„Osobnost se vždy projevuje jako celek. Znamená to, že všechny charakteristiky, které se k ní vztahují, jsou navzájem propojené a podržené celku. Některé mají k sobě těsnější vztah, jiné pak poněkud vzdálenější, fungují však ve vzájemném spojení, respektive integrovaně, tj. jednotně a celostně. Tato integrace však není dokonalý stav, nýbrž jde o neustálý proces, který směřuje k vyvážené jednotě, jež samozřejmě může být kdykoliv, z nejrůznějších příčin, narušena. V osobnosti se pak následně objevují rozpory růstu, vývoje či psychické poruchy,

keré mohou v nejkrajnějším případě vést až k dezintegraci, tj. k rozpadu osobnosti (Šnýdřová 2008, s. 11).“

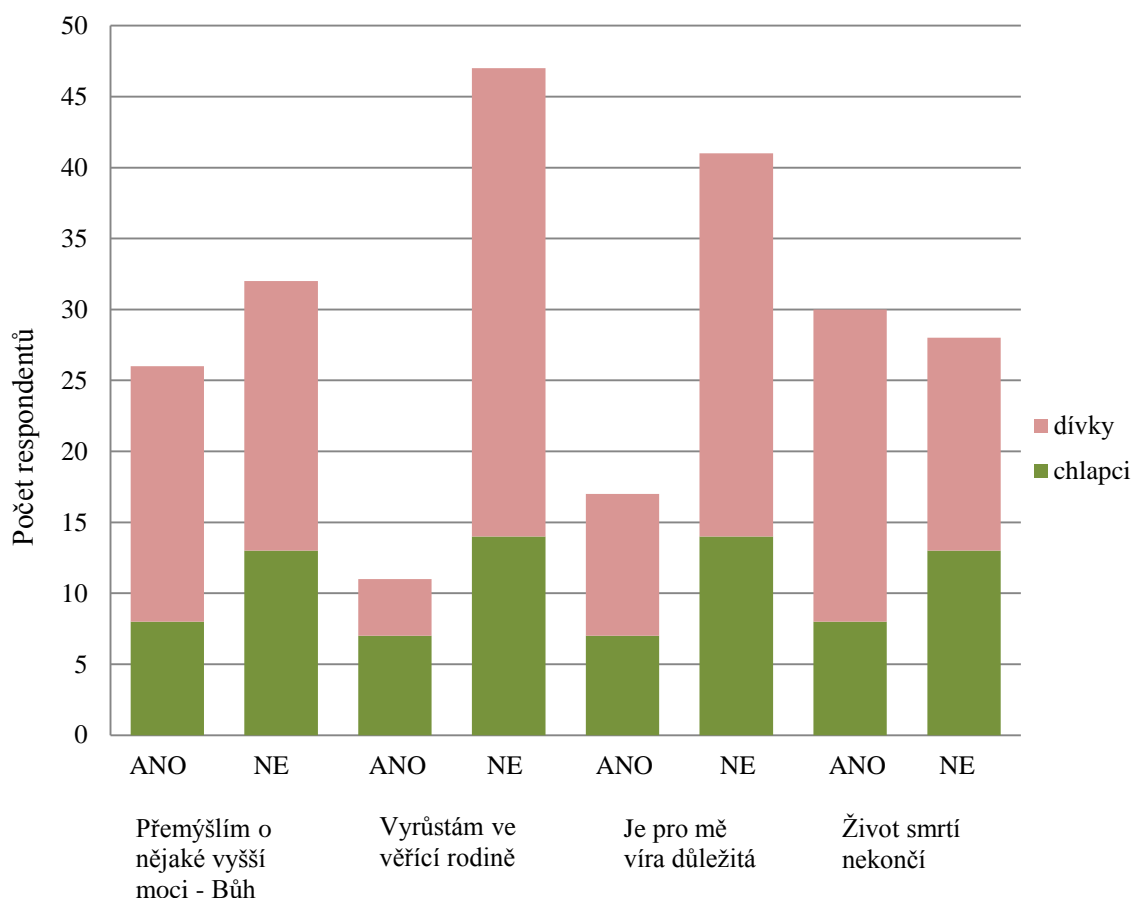

52 respondentů má dobré rodinné zázemí, zbývajících 6 toto zázemí postrádá. 56 žáků pomáhá druhým lidem; 51 dotazovaných má opravdového přítele, se kterým může sdílet své pocity apod. Z těchto otázek lze vidět shodu dotazovaných.

U otázky, zda jsem oblíbený či nikoli se odpovědi téměř shodovaly. 17 dívek odpovědělo ano a 20 ne; chlapců odpovědělo 13 ano a 8 ne.

50 dotazovaných se zajímá o druhé lidi, 8 tento zájem nemá.

Víra

Z grafu můžeme pozorovat, že otázka víry je relativní a jednotlivé odpovědi zde nejsou zřejmé jako v předchozích grafech.

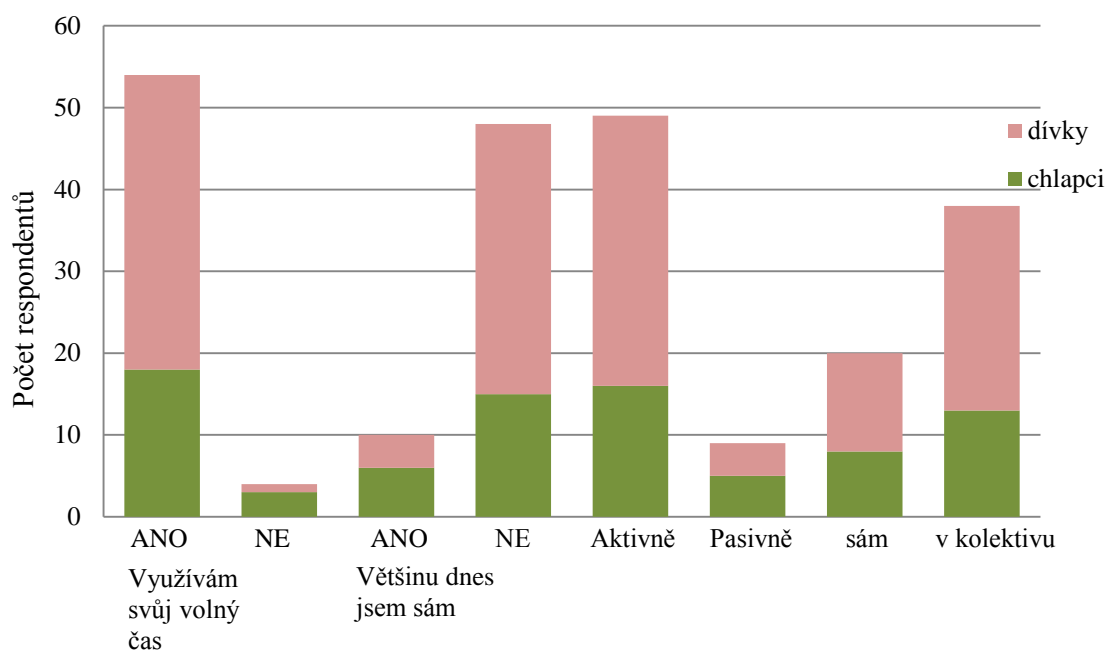
Na otázku: „Přemýšlím o nějaké vyšší moci – Bůh“ odpovědělo 18 dívek ano a 19 ne; u chlapců 8 ano a 13 ne.

Je zajímavé, že i když žáci přemýšlejí o vyšší moci, nepochází z věřících rodin. Tedy je to něco „více“ než co jim rodina byla schopna „předat“. 47 dotazovaných nevyrůstá ve „věřící“ rodině, 11 ano.

Pro 17 respondentů je víra důležitá, pro zbývajících 41 není.

30 respondentů si myslí, že život smrtí nekončí – 18 je opačného názoru.

Využití volného času

54 dotazovaných využívá svůj volný čas, pouze 4 dotazovaní ho nevyužívají. 48 žáků tráví většinu dne ve společnosti, zbývajících 10 většinou sami. Využívání volného času je u dotazovaných převážně aktivní – 49, pouhých 9 využívá volný čas pasivně.

Zájmy dotazovaných:

Pro kvalitnější zjištění využití volného času, jsem v dotazníku využila otevřených otázek, kde studenti měli za úkol vypsát své zájmy, kterým se věnují ve svém volném čase. Výsledky pozorování uvádím níže.

Jedná se o autentické výpovědi.

Chlapci

„filmy, počítače, internet, technologie, zvířata“

„hudba, posilování, zahrádkářství“

„hra na hudební nástroje, četba, sledování filmů“

„počítače, televize, filmy pro dospělé“

„sport, filmy, hudba, elektronika“

„hra na bicí, sledování filmů, florbal“

„PC, hudba, přítelkyně, přátelé“

„kamarádi, sport, filmy, seriály, komunikace, novinky“

„hrají ragby, hrají na počítači, rád čtu“
„filmová tvorba, filmy, hudba, sport“
„počítače, technologie, umění, hudba, florbal“
„fotbal, rybaření, jízda na kole“
„hudba, hra na bicí, flétnu, letectví, čtení“
„sport, hudba, koncerty, festivaly, filmy“
„knihy, hudba, filmy, seriály“
„sport, televize, knihy“
„bojové sporty, turistika, zábava s přáteli“
„fotbal, finance“
„Hrají na vysoké úrovni fotbal. Rád plavu a jezdím na kole. Zajímám se o počítačové hry i o počítač jako takový.“

Dívky

„básnění, psaní své knihy, kreslení a malování, bojová umění, ale také anime, manga, četba“
„hra na kytaru a flétnu, četba, poslouchání hudby, chození ven s přáteli, nakupování, chození na koncerty, cestování“
„móda, běhání, plavání, pečení (a vaření obecně)“
„učení, knížky, přítel, rodina“
„sport, přátelé, plavání, koně, společnost, cestování, PC“
„četba, přírodní vědy, sport, zvířata, kreslení, psaní (krátkých povídek), převážně ale hudba“
„hra na kytaru a na klávesy, poslouchání hudby, letectví, kreslení portrétů“
„ráda čtu, sportuji (tenis, brusle) - hlavně v létě, v zimě lyže, ráda peču, počítač, hudba“
„četba, bruslení, historie, tanec“
„PC hry, hlavolamy, geocaching“
„koně, PC hry, malování, anime“
„kamarádi, hudba, sex, travička zelená, koncerty“
„hrají na bicí, ráda čtu, dívám se na televizi, surfuji po internetu a trávím čas se svými přáteli a rodinou“
„hudba, hra na flétnu, kytaru, zpěv, čtení, rodina, přítel“
„squash, kamarádi, počítač, psaní knih“
„hrají na housle, flétnu, ráda běhám a lyžuji; mám také ráda oslavy a čas trávený s mými přáteli“

„hraji závodně volejbal a tenis, ráda čtu, sleduji filmy a seriály, ráda trávím čas ve společnosti se svými kamarády“

„sport, plavání, jízda na koni, četba, filmy, přítel“

„přátelé, sport, hudba, filmy, umění“

„badminton, aerobic, jazyky, cestování“

„kamarádi, hudba, koncerty, sex“

„futsal, basketbal, běhání, posilování, cvičení, chození ven se psem, trávím většinu času s přítelem, pomáhám doma“

„tanec (street dance), facebook, sportovní střelba, myslivost, filmy, hudba“

„cvičení, filmy, hudba, kamarádi, zvířata“

„četba, film, turistika“

„hudba, filmy, přátelé“

„muzika, zvířata, přátelé, cestování, spánek“

„být s kamarády, s rodinou“

„sport, hudba, přátelé, rodina, přítel“

„sport, četba, zdravý životní styl, přátelé, film“

„zvířata, hudba, přátelé, zdravý životní styl, četba, filmy – seriály“

„kresba, malba, hra na klavír, angličtina (četba knih v AJ, sledování seriálů, filmů v AJ), tenis“

„volejbal, kamarádi, počítač (v poslední řadě), když mám čas, tak i jiné sporty“

„tanec, filmy, literatura, cestování“

„čtení, psaní, sport, cizí jazyky“

„přátelé, hudba, sex, travička zelená“

Osobní vyjádření smyslu

V této části jsou autentické výpovědi dotazovaných na otázku: „V čem vidíš smysl – cíl svého života?“

Tuto otázku jsem v dotazníku záměrně nechala otevřenou, abych se lépe mohla přiblížit k jejich hodnotám. Aby měli volnější prostor pro své vyjádření.

Chlapci

„Nepřemýšlím nad smyslem života.“

„Něčím pomoci společnosti.“

„Strašně bohatý, zazobaný týpeček.“

„Žít život, jak se mi chce.“

„V kariéře, práci, zanechat po sobě nějaký odkaz.“

„Nemyslím, že by život měl mít jakýkoliv hlubší smysl. Cílem je vést důstojný, svobodný, šťastný a naplněný život.“

„Vyrůst v dospělého a inteligentního člověka, který se začlení do společnosti.“

„Každý den si co nejvíce užít a bavit se co to jde. Jiný smysl v bytí nevidím.“

„Chci si vytvořit velkou rodinu s hodně dětmi. Najít si dobrou práci.“

„Mít se dobře!“

„Zatím ho nevidím.“

„Najít si ženu, vychovat slušné děti, vydělávat peníze na to abych je uživil, zasadit strom. Dělat lidi šťastnými.“

„Založení rodiny...“

„Žít“

„Rodina, děti, dobrý příjem, zázemí, zážitky...“

„Chtěl bych být úspěšný, uznávaný muž, který bude oporou pro lidi. Také bych chtěl milovat a být milován a tento cit věnovat do založení rodiny, kde vychovám minimálně dvě skvělé lidi a budu svoji rodinu dělat šťastnou.“

Dívky

„Mít dobré vzdělání, práci a žít spokojený plnohodnotný život, být milován svými blízkými.“

„Vystudovat VŠ a dělat vysněné povolání, založit rodinu, vychovat děti, charitativní akce pro zvířata.“

„Žít spokojeně.“

„Zhulit se a zkalit se každý víkend.“

„Můj cíl je, abych byla na konci života spokojená s tím, co jsem vykonala pro druhé, že jsem dosáhla všeho, co jsem chtěla a mohla, že jsem nežila zbytečně a že jsem žila spokojeně (uspokojeně). Že mě většina lidí, které znám má rádo, než někdo...“

„Cílů mám víc – krátkodobým cílem je sepsat a vydat knihu (nebo dvě), dlouhodobým cílem je zasvětit svůj život studiu jazyků a možná pokračování své spisovatelské kariéry, nebo eventuálně výuce bojových umění.“

„Prožít spokojený život.“

„Právě se ho snažím najít.“

„V tom, aby člověk porozuměl svému štěstí. Štěstí, že může žít atd. a aby každý věděl, že je plně závislý na ostatních lidech (př.: „koupím si triko=někdo musel vysázet bavlnu, někdo to pole musel zprovoznit, někdo musel sklídit, převést autem – někdo musel to auto zprovoznit...“)

„Být šťastná, mít rodinu, věrného manžela, prostě naivní ideál skoro každé ženy.“

„V nalezení štěstí a přinucení světa ocenit hodnotu rockové hudby.“

„Dosáhnout svého snu.“

„Šťastná rodina a naplňující práce.“

„V tom mít děti, dobrou práci, rodinné zázemí a zdraví.“

„V práci, která mě bude bavit a zdravá rodina.“

„Vystudovat, najít si práci, která mě bude bavit, založit rodinu.“

„Věnovat se práci, která mě baví, dělat šťastnými lidi, kteří pro mě hodně znamenají.“

„Splnit si všechna přání a dosáhnout všeho, co si přeji.“

„Podle mě život sám o sobě žádný smysl nemá, protože veškerý život jednou skončí. Ale pokud už musím žít, tak se snažím život vyplnit aspoň trochu smysluplně.“

„Mít dítě, slušnou práci a mít se aspoň trochu dobře, poznávat nové lidi, kraje, země, kultury.“

„Chtěla bych úspěšně vystudovat, najít si práci, která by mě bavila a byla dobře placená, založit rodinu – vdát se a mít zdravé děti a po celý život být sportovně aktivní, protože je to pro mě důležitá součást života.“

„Velmi ráda bych se v budoucnu věnovala žurnalistice. V současné době je to můj největší sen a cíl. V této práci bych si přála být velmi úspěšná. Další cíle se snad ukáží postupem času.“

„Netuším, hledám ho.“

„Život pravděpodobně hlubší smysl nemá, jde jen o to prožít ho podle svých představ co nejspokojeni a nejpříjemněji.“

„Moje rodina a můj přítel a přátelé.“

„Spokojenost, štěstí.“

„Jet do Ameriky, koncertovat s kapelou.“

„Pomáhat jiným, ale i svůj život si prožít.“

„Nemyslím si, že jsem ve věku, ve kterém bych měla vidět cíl svého života. Pro mě (v tuto chvíli) je důležité život prostě žít a ponaučit se ze svých chyb, kterých jsem neudělal málo.“

„Asi každý v mém věku ještě neví cíl života, netuším, kdy to zjistím, ale rozhodně chci pomáhat lidem. Každý zjistí, co by udělal líp v životě až na pokraji života.“

„Smysl vidím v práci, která mě baví, o co se zajímám.“

„Vystudovat VŠ, najít si práci, která mě bude bavit.“

„Chtěla bych udělat něco i pro společnost, mimo svůj osobní život, abych se prostě jen nenarodila a hned potom neumřela, bez žádného úkolu, bez žádných cílů. Strašně bych chtěla jednou objet svět na svém turné se svou kapelou.“

7 DISKUZE

„Chyby první výchovy nás provázejí celým životem, proto nejpřednější stráž lidského pokolení je v kolébce.“

Jan Amos Komenský

Každý člověk vychází z nějakého prostředí, které ho formuje ve svém životě. V prvním období života je to rodina, později spolužáci, přátelé. Každý člověk si nese určité zkušenosti, ať jsou pozitivní či negativní. Ať chceme či ne, jsou v nás a často ovlivňují naše kroky.

V dotazníku jsem se snažila vyzkoumat jednak jak – čím žijí žáci, u kterých jsem prováděla výzkum, ale také tím, jak stránka prostředí a ostatních vlivů má dopad na jejich hledání smyslu života.

Výzkum jsem prováděla na gymnáziu ve Vyškově v maturitních ročnících. Mnohé výpovědi, odpovědi byli opravdu hluboké a překvapilo mě, jak žáci zodpovědně přemýšlejí o své budoucnosti, o smyslu života.

Vezmeme-li obecné výsledky, viz grafické zpracování, můžeme pozorovat, že většina odpovědí je velmi podobných. V první části - faktografické údaje – vycházíme z toho, že převládá, ovšem minimálně, počet studentů, kteří žijí ve městě. Rodiče studentů žijí v manželství, případně jsou rozvedeni. Maximální vzdělání rodičů se pohybuje mezi SŠ a VŠ a počet sourozenců je 1. Tak by se dal definovat „ideální student“ gymnázia.

Tyto možná nepatrné výchozí podmínky - prostředí, ovlivnily odpovědi na zbývající otázky, které se týkaly smyslu života. Z jednotlivých výpovědí bylo patrné, že pokud již v dotazované části – „faktografické údaje“ student odpovídal „ideálnímu studentovi“ - odpovědi o smyslu života byly podobné.

Odpovědi na faktografické otázky se daly předpokládat, protože záměrně zvolená škola a to gymnázium většinou „zajišťuje určitou normu“. Lze říci, že pokud rodiče sami absolvovali středoškolské či vysokoškolské studium budou mít na své dítě stejné požadavky, proto se maximální dosažené vzdělání pohybuje na stejné úrovni. Počet sourozenců se většinou pohybuje v dvoudětném modelu rodiny, jak je v České republice obvyklý.

„Ideálního studenta“ by bylo možné definovat: „Svůj život přijímá i se svými omezeními, má z něho radost a věří, že život má základní účel a smysl. Snaží se o osobní růst a dokáže mít svůj vlastní názor. Malý problém nastává v případě, pokud se jedná o

rozhodování či o předpokládané jednání. V tomto bodě si studenti nebyli jistí, dokonce zde sehrálo významnou roli to, zda se jedná o dívku či chlapce. Dále „ideální student“ má dobré rodinné zázemí, rád pomáhá druhým – má zájem o druhé, má přátele, se kterými se může sdílet o svých nejintimnějších pocitech, snaží se být přínosný společnosti. Ovšem má pochybnosti v tom, zda je sám oblíbený mezi druhými nebo ne. (Zde můžeme pozorovat pochybnosti o své osobnosti). Tento student není moc nábožensky orientován, přemýšlí, že něco jako vyšší moc tu je, ale konkrétněji vírou nežije. Většinou pochází z nevěřící rodiny. Svůj čas dokáže tento student využívat, většinou aktivně a v kolektivu. Jeho zájmy jsou různorodé. (Každý student měl minimálně dva zájmy, kterým se věnuje).

Ovšem jak už to bývá, ne vždy, je vše ideální. Ve třídách byli i studenti, které není možné definovat pomocí „ideálního studenta“, ovšem byly to výjimky. Pokud student nepřijal svůj život, zbývající odpovědi nebyly „moc pozitivní“. Nedokázal využít svůj čas, nechtěl být přínosný společnosti, neměl blízké přátele apod. Překvapující v těchto případech bylo, že takový student měl sklon k přemýšlení o své víře. Hledání něčeho co je nad ním.

Mezi nevýhody dotazníku patří, že dotazovaný může odpovídat jinak než jaká je skutečnost. Chce, aby jeho odpovědi byly jiné, nebo má o sobě jiné představy než jaká je realita.

Většina zodpovězených dotazníků, byla velmi „optimistická“. Odpovědi respondentů působily velmi přesvědčivě a cílevědomě. Otázkou ovšem zůstává, zda je taková i realita anebo šlo pouze o hezké vybarvení sebe sama?

Většina dotazovaných vidí smysl svého života v rodině, kariéře a osobní úspěšnosti. Každý chce něco dokázat – „ať už jsou to drobnosti či velké věci.“

Zajímavé by bylo provádět tento dotazník na školách jinak oborově orientovaných, středních průmyslových školách, uměleckých apod. Bylo by zajímavé vidět rozdíly mezi názory těchto studentů. Ovšem toto nebylo cílem mé práce.

Hlavní cíl práce byl splněn. Zjištění, že dotazovaní se zajímají o svůj život a chtějí ho plnohodnotně prožít, že ho přijaly ve své podstatě, byl pro mě, z hlediska pedagogického velmi přínosný.

ZÁVĚR

V celé práci jsem se zabývala smyslem života. Zpětně musím říci, že mě toto téma zcela pohltilo. Často jsem byla nucena k tomu, abych se zamýšlela nad svým smyslem života a sama hledala odpovědi na otázky, které jsem pokládala žákům gymnázia při výzkumu. Smysl života se stal tématem mých rozhovorů s přáteli, rodiči, dětmi a podobně.

Znovu, jako v úvodu „musím“ citovat:

„U většiny autorů, kteří se ptali po smyslu života nebo smyslu smrti, je možno vysledovat filozofické, sociologické, psychologické nebo teologické pozadí. Není tedy vůbec lehké najít na tuto otázku odpověď. Nenajdeme ji ani v literatuře (Tavel, 2007, s. 11).“

Otázky, které jsem si kladla, na začátku práce nebyly vůbec lehké...

Závěrem práce byl výzkum, který mě příjemně překvapil, možná i potvrdil předběžné úvahy. V případech, kdy student nepřijal život ve své podstatě, nepřijal ani jeho ostatní části. A naopak, pokud student přijal svůj život, byl schopen přemýšlet o smyslu. (Tento fakt se projevil u většiny dotazovaných)

Z dotazníku je také patrné, že prostředí, ve kterém žijeme, věci kterými se necháme obklopovat, mají velký vliv na náš život.

Proto je velmi důležité se zamyslet nad tím, co já konkrétně můžu udělat pro děti, které jednou budu vychovávat jakožto učitel či rodič, aby dokázaly plnohodnotně najít smysl svého života a dokázaly žít?!...

„Teorie zůstane pouhou teorií, pokud nepřikročíme k činu.“

Jan Amos Komenský

LITERATURA

- ADLER, A. *Smysl života. Individuální psychologie*. 1.vyd. Praha: Práh, 1995. 146 s. ISBN 80-858009-34-6.
- AUGUSTINUS, A. *Vyznání*. 3.vyd. Praha: Kalich, 1992. 562 s. ISBN 8017-480-3.
- BIBLE. *Písmo svaté starého a nového zákona*. 4.vyd. Praha: ČBS, 1995. ISBN 80-85810-08-5.
- BOULVIN, Y. *Začít znovu. Psychologická a duchovní cesta po neúspěchu*. 1. Vyd. Praha: Paulínky, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86949-46-8.
- BRUNOVÁ, M. *Odvaha k rozhodnutí. Cesta osobního zrání*. 1. Vyd. Praha: Paulínky, 2006. 128 s. ISBN 80-86949-13-3.
- FIŠAR, Z. A kol. *Vybrané kapitoly z biologické psychiatrie*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 384 s. ISBN 978-80-247-2737-0.
- FRANKL, V. E. *Lékařská péče o duši. Základy logoterapie a existenciální analýzy*. Brno: Cesta, 1996. 237 s. ISBN 80-85319-50-0.
- FRANKL, V. E. *A přesto říci životu ano. Psycholog prožívá koncentrační tábor*. 3. Vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 175 s. ISBN 80-7192-866-6.
- GEIST, B. *Psychologický slovník*. 2. Vyd. Praha: Vodnář, 2000. 425 s. ISBN 80-86226-07-7.
- GRÜN, A. *Deprese jako šance*. Praha: Portál, 2009. 136 s. ISBN 978-80-7367-608-7136.
- GRÜN, A. *Důvěřuj sobě. Jak s odvahou překonávat krize*. Praha: Portál, 2012. 120 s. ISBN 978-80-262-0069-7.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2012. 258 s. ISBN 978-80-247-3679-2.
- JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2397-6.
- KERN, H. MEHL, CH. NOLZ, H. PETER, M. WINTERSPERGER, R. *Přehled psychologie*. 2. Vyd. Praha: Portál, 1999. 287 s. ISBN 80-7178-426-5.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak zvládat depresi*. 2. rozš. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 176 s. ISBN 80-2470-575-3.
- LANGMEIER, J. MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 3.vyd. Praha: Akvicenum, zdravotnické nakladatelství, 1974. 400 s. ISBN 08-049-74.

- LÄNGLE, A. *Smysluplně žít. Aplikovaná existenciální analýza*. Brno: Cesta, 2002. 79 s. ISBN 80-7295-037-1.
- LUKASOVÁ, E. *I tvoje utrpení má smysl. Logo-terapeutická útěcha v krizi*. Brno: Cesta, 1998. 191 s. ISBN 80-85319-79-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995. 397 s. ISBN 80-85255-74-X.
- TAVEL, P.: *Smysl života podle Viktora emanuela Frankla. Potřeba smyslu života. Přínos Viktora E. Frankla k otázce smyslu života*. 1. Vyd. Praha: TRITON, 2007. 303 s. ISBN 80-7254-915-4.
- PARODI, M. *Najdi v sobě sílu radosti. 10 kroků ke šťastnému životu*. 1.vyd. Praha: Paulínky, 2007. 159 s. ISBN 978-80-86949-28-4.
- PLEVOVÁ, I. PETROVÁ, A. *Obecná psychologie*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 134 s. ISBN 978-80-244-3246-5.
- POWELL, J. *Láska bez podmínek*. 5. Vyd. Praha: Portál, 2010. 70 s. ISBN 978-80-7367-821-0.
- PRAŠKO, J. *Jak vybudovat a posílit sebedůvěru*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 256 s. ISBN 978-80-247-1352-6.
- PRŮCHA, J. VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 296 s. ISBN 978-80-247-3960-1.
- SOLDAVINI, T. *Síla lži. Cesty k uzdravení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 117 s. ISBN 978-80-7195-545-0.
- ŠNÝDROVÁ, I. *Psychodiagnostika*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-2165-1.
- VYMĚTAL, J. *Obecná psychoterapie*. 2.vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 339 s. ISBN 80-2470-723-3.

PŘÍLOHY

Povídka

„Hluboko ve středověku šel jeden muž svou cestou po zaprášené silnici. Kdekoli se setkával s lidmi, zastavoval se a ptal se jich, co dělají za práci a proč to dělají. On sám už dlouhou dobu nevěděl, co si počít s vlastním životem, nevěděl, co by měl dělat a kvůli čemu. Když už byl svým přemýšlením znaven, vyšel, aby slyšel od druhých lidí, co je dokáže pohnout k jejich snažení. Chtěl si tak znovu připomenout to, co se mu ztratilo. Tu narazil na jednoho muže, který seděl u kraje cesty a shrbený bušil do kamene. Poutník se zastavil a dlouho na něj hleděl. Protože nechápal, co to dělá, zeptal se ho: „Příteli, už dlouho se na tebe dívám, jak zručně tlučeš do toho kamene. Ale nerozumím tomu. Příteli, můžeš říci, mně cizímu a tvého řemesla neznalému člověku, co to tady děláš?“ – Ten muž, aniž by ustal ve svém díle, jen nevrle zamumlal do vousů: „Vždyť to všechno vidíš. Osekávám kámen.“

Muž krácel v pochmurných myšlenkách dále a říkal si: „Co to je za život pořád jen osekávat kameny?“ Protože byl nyní ještě více zmaten, pokládal za štěstí, když o něco dále opět spatřil sedícího muže, který pilně bušil do kamene, zcela jako předtím ten předchozí. Poutník k němu přistoupil a stejně jako předešle se ho zeptal: Příteli, proč tak tlučeš do toho kamene?“ – ten muž, poněkud zaskočený nečekanou otázkou, po krátkém zaváhání odpověděl: „Nevidíš, cizince? Vyrábím rohové kameny pro stavbu!“

Stále trápen svou nevědomostí pokračoval poutník v cestě. Vzrůstalo v něm zoufalství, neboť se nedokázal spokojit s tím, co viděl a slyšel. Má snad veškeré životní štěstí spočívat v osekávání kamenů nebo v děláni nárožníků? Ponořen do svých starostí téměř přehlédl, že opět prochází kolem nějakého muže. Ten také seděl na prašném okraji cesty a bušil do kamene stejně jako oba předešní muži. Poutník se zastavil a v úžasu zkoumal, co dělá tento muž. Když se přesvědčil, že i on stejně zručně tluče do kamene, pomalu k němu přistoupil, a protože už nedokázal zadržet svá slova, obrátil se k němu s otázkou: „Příteli, pověz mi: Co to děláš? Také jen osekáváš kámen nebo vyrábíš rohové kameny? – „Ne cizince,“ odpověděl muž, „copak nevidíš? Stavím katedrálu! (Längle, 2002, s. 43-44).“

Dotazník, který vyplňovali žáci Gymnázia Vyškov

dotazník číslo:

Ahoj,

chtěla bych Tě tímto požádat o účast na výzkumném dotazníku v rámci bakalářské práce v oboru psychologie. Dotazník, který máš nyní před sebou, se skládá ze dvou částí. První část obsahuje několik faktografických otázek z Tvého života, druhá část otázky na Tvoji „osobnost“.

Abych mohla dotazník použít, je nutné odpovědět na všechny otázky.

Dotazník je zcela anonymní. Při jeho vyplňování prosím nepředbíhej jednotlivé otázky a vyplňuj jej pečlivě a svědomitě. Není ale nutné nad otázkami příliš přemýšlet.

Budeš-li mít zájem o výsledky dotazování, bakalářskou práci, která bude výstupem dotazování, Ti ráda pošlu.

Děkuji za Tvé odpovědi

Jana Šprtová

(JanaSprtova@seznam.cz)

I. Na začátek Tě poprosím o zodpovězení několika doplňujících otázek. Jedná se o faktografické údaje, které pomohou lepšímu porozumění a třídění dotazníkových dat.

1. Jsem: muž /žena

2. Je mi..... let.

3. Studuji(škola)

4. Jsem studentem třídy

5. Bydlím: Město/ vesnice/ jinde (napiš kde.....)

6. Moji rodiče

a. žijí spolu: manželství/partnerství

b. jsou rozvedeni a žijí: odděleně / společně

c. některý z rodičů již nežije

d. jiná možnost (napiš).....

7. Maximální dosažené vzdělání rodičů:

Matka: ZŠ/SŠ/VŠ

Otec: ZŠ/SŠ/VŠ

8. Počet sourozenců.....

II. Část: Svoji odpověď čitelně zakroužkuj.

Přijímám svůj život (i se svými omezeními)	ANO - NE
Snažím se o osobní růst (rozvoj své osobnosti)	ANO - NE
Zpravidla dělám to, co se ode mě očekává	ANO - NE
Dokáži mít svůj vlastní názor	ANO - NE
Rozhodování mi dělá problém	ANO - NE
Využívám svůj volný čas	ANO - NE
Většinu dne jsem sám	ANO - NE
Mám radost ze svého života	ANO - NE
Mám dobré rodinné zázemí	ANO - NE
Pomáhám druhým	ANO - NE
Mám přátele, na které se mohu spolehnout, se kterými se mohu dělit o svoje důvěrné pocity, apod.	ANO - NE
Myslím si, že jsem oblíbený	ANO - NE
Přemýšlím o nějaké vyšší moci – Bůh	ANO - NE
Vyrůstám ve věřící rodině	ANO - NE
Je pro mě víra důležitá	ANO - NE
Chci být přínosný společnosti	ANO - NE
Zajímám se o druhé lidi	ANO - NE
Věřím, že život má základní účel a smysl	ANO - NE
Myslím si, že život smrtí nekončí	ANO - NE

Volný čas využívám

AKTIVNĚ – PASIVNĚ

SÁM – V KOLEKTIVU

Stručně vypiš své zájmy

.....

V čem vidíš smysl - cíl svého života (stručně popiš)

.....

.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Šprtová
Katedra nebo ústav:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Iveta Tichá
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Smysl lidského života
Název v angličtině:	Science of the life
Anotace práce:	charakteristika smyslu života; hledání smyslu života; příčiny, které brání nalezení smyslu života; srovnání smyslu života u věřícího člověka a nevěřícího člověka v Boha; výzkum
Klíčová slova:	Život, smysl, hledání, cesta, výzkum, dítě, otázka
Anotace v angličtině:	Characterization of the sense of life; seeking the sense of life; reasons constraining from finding the sense of life; comparison of the sense of life of believer and nonbeliever in God; research
Klíčová slova v angličtině:	Life, sense, seek, way, research, child, question
Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	český